

Grietje
J. R. Owaan

Maan Boek
Amsterdam
Den 29 October
1703

De Nieuwe Nederduitse
SPEL-KONST

Op de kostste en gemakkeelphste wyze voorgesteld.

Mitsgaders

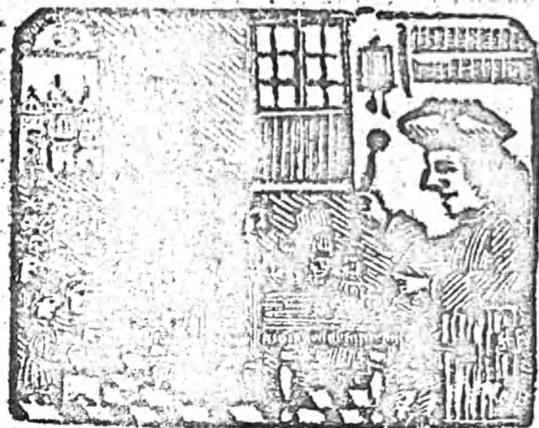
DE LEES-EN SCHRYF-KONST.

Als mede hoe men een Penne wel zal snyden/
houden en voeren.

En boven dien word hier nog aangewezen, het regte
gebruik van de Tekens der Onderscheidinge, die in t Lezen
en Schryven noodzakelyk moet waargenomen worden.

Den Dertienden Druk, beknoptelyk zamen gestelt,
en naaer overzien

Door B. HAKVOORD.

Te Groningen, by de Wed. JURJEN SPANDAV,
in de Zwane-straat / in de Dierme Atlas /
tegen over de Latynse School-poort, 1775.

Van de oudheid en eerste vindinge der Letteren.

*W*le de Letteren en doozelfs gebruik eerst heeft uitgevonden, daar van vind men geen klaar bejsheid. Sommige geven daar van de eer aan enen Mercurius, die het gebruik der zelve in Egipten gebragt zou hebben; sommige aan enen Kadmus, diene uit Phanicien in Griekenland gebragt heeft; andere aan die van Etiopien enz. Maar Enpolemus, gelyk Euzebius getuigt, zaid dat Mozes den eersten vinder der Letteren geweest is; en dat hyze aan het Joodsche Volk zou geleerd hebben. Wederom Filo een Jode, schryft de eerste vindinge der Letteren toe aan den Oudvader Abraham, die veel onder is dan Mozes.

Maar Jozephus, de Joodsche Historischyver, getuigt, het welk ook zeer waarschylyk is, dat het gebruik van de Letteren al voor de Zondvloeds bekent geweest, in zyneerste Boek Kap. 3. want hy zaid, dat de Kinderen van Set, (Adams Zone) de eerste vindere zyn geweest van de Sterrekunde; en op dat die nieuwgevondene Kunst niet zou vergeten worden en verloren gaan, rigtenze twe Pylaren op, de ene van tiggchelen, en de ander van harde steen, en schryven of bieuwen in beide hun gevonden Kunst; want of 't gebeurde dat de Pylaar van tiggchelen gemaakt, door 't water of anderzants verloren ging, zo zou die van harde steen nog kunnen verblyven, en de Kunst behouden worden. Wat hier nu eigentlyk van de zake zy, dat willen wy geerne aan hes nader onderzoek van de Oudheden overlaten.

VOOR-

34024

VOOR-REDEN.

NAdien de Mens onkundig word geboren, en in een diepe onwetenheid ter Wereld gebragt, zo is het ten hoogsten nodig, dat hy van kinds been af word opgevoed in de Lere der Waarheid; die nade Godzaligheid is. Het eerste en voornaamste dat daar toe dienen kan, en 'twelk als den grondslag moet worden aangemerkt, waar op alle kennisse en wetenschap geboud word, is de Kunst van Lezen en Schryven.

Hierin bestaat de geleertheid van 't gemene volk, en daar toe is de begeerte van yder een ook meest uitgestrekt. Maar dewyl men dit op de straat, nog by de Beesten op het veld niet kan leren, zo moet

VOOR-REDEN

men de Jeugd daar toe opleiden, door goed onderwijs en bekwame voorbeelden: die moet men hen gestadig voorhouden, en duidelyk verklaren: op datze eindelyk, door heerstigheid en geduld, tot het bezit van zo nutte en noodzakelyke Konsten moeten geraken.

Dat nu dit onderwijs, en deze opleidinge niet te vinden is in de Schoolboekjes, die men de Kinderen tot nog toe heeft in de handen gegeven, is zo klaarblykelyk, dat het van niemand, die maar met enige opmerkinge daar naziet, kan gelochent, of in twyffel getrokken worden. Want men neme maar tot een proefjen, twe van de voor- naamsten der zelve, te weten, de

Let-

VOOR-REDEN.

Letterkonst en de Trap der Jeugd, en men vergelyke die in 't Spellen en Lezen met de hedendaagze goedgekeurde Schryvers, zeker men zal bevinden, datze met onnodige dingen, vreemde bastert woorden, duistere voorstellingen, en een oneindig getal van Letterfouten overladen zyn.

Om dan hier in te voorzien, en de Jeugd op goede gronden de Spel, Lees en Schryf-konst in te prenten, hebben wy de moeite op ons genomen, van dit Boekje te ontwerpen, en in druk uit te geven.

Wy hebben daar in geen oneige bastert woorden willen gebruiken, dewylwe daar door onze eigen Moedertaal zouden te kort doen,

VOOR-REDEN.

die zo net, zo zin- en woordenryk is, datze voor geen Taal in de Wereld behoeft te wyken; en dieshalven bekwaam genoeg, om alle zaken, met hare eigene woorden, op de kortste en klaarste wyze uit te drukken.

En aangaande de Spellinge, daar in hebben wy maar ene algemene regel gevolgt, dewelke wy oordeelden dat van de Leerlingen en Boekdruckers aldergemakkelykst kon nagevolgt worden; te weten, wy hebben alleenlyk de klank van de woorden tragten uit te drukken, en vervolgens zo kort gespelt als ons mogelyk was, zonder op de afkomst der woorden, of enige andere regelen veel agt te geven.

't Gene

VOOR-REDEN.

't Gene wy hier zeggen, willen wy niet als een Wet, maar als een Raad hebben aangemerkt, dewelke wy geerne op de schale van een gezond en onzydig oordeel geven te overwegen; latende ondertuschen aan yder een zyn volkomene vryheid, om zo te Spellen, als 't hem zal gelieven. Want wy weten wel dat de zaak met schryven zo verre niet kan gebragt worden, dat daar door in 't gehele Land op enerlei wyze zal worden gespelt; dat is ook ons oogmerk niet, maar wy hebben alleenlyk getragt enige dienst aan de Scholen te doen; en ook andere daar toe op te wekken, ten einde die mede hunne gaven mogen besteden tot nut van het gemeen.

A 4

VOOR-REDEN.

mēen. Indien wy dan bevinden, dat deze dingen by velen aange-naam zyn, zullen wy ons verpligt agten, dezelve in de volgende Drukken nader te overzien, en met meerder volmaaktheid uit te geven.

Gedaan binnen Zwolle, den 30. December, 1627.

De Nieuwe
NEDERDUITSE
Spel, Leesen Schryf-konst,

op de gemakkelykste wyze
voorgefeld.

DE EERSTE AFDELING,

Handelende van 't A, B, C. en hoe
't zelve gedeeld word.

Onze Nederduits A/ B/ C. 't welk wy
voorgenomen hebben hoort en duidelyk te verklaren/
bestaat uit zes-en-twintig letteren/ namentlyk:

A b c d e f g h i j k
a, bce, cee, dee, e, ef, gee, haa, i, jee, kaa,
l m n o p q r s t u v
el, em, en, o, pee, ku, er, es, tee, u, vo,
w x y z.
we, ex, y, zeed.

Met deze 26 Letteren kan en moet alles geschre-
ven en uitgedrukt worden/ wat onder de bevatting
ge van 't menschelyk verstand valt.

Daarom is 't van noden dat zig de Jeugd voog-
eest wel naarlig oefene/ om alle Letteren van 't
A/ B/ C/ zo wel groot als klein, te leren kennen en
onderscheiden; 't welk gemizenlyk op deze volgende
wyze geschied: Eerst doet men hen de letteren in 't
A/ B/ C/ van boven noemen/daar na van agteren/

en als ydlic wat gewent sijn / dan bjaagt men hem
de Lettere doo; malkanderen; om also een vaste en
baardige kennis te hebben in 't noemen der Lette-
ren; zonder welke men niet behooyph spelen of
boekslaven kan: want

Men moet in 't A, B, C, geoesent wezen,
Zo men in eenig Bock te deeg wil lezen.

Daar na gaat men over tot het spellen. Wel te
spellen is de grond van wel te lezen. Het spellen kan
men niet te veel leren. De menschen worden dan
eers gewaar datze niet spellen kunnen / wanneerze
schypben willen; maar dan is het te laat / y moeten
't eer geleerd hebben. Wy raden dies halven dat men
de Leerlingen so lange doe spellen / tot datze als van
zels beginnen te lezen. Ofze al uit het A, B, C
Worck sijn / en de Catechismus een / twe / ja dyle-
maal doo; geleerd h-bben: dat doet nog weinig tot
de zaak / y moeten 't kunnen / 't is anders onmogel-
iph een bylef / of iets anders na behooren te schypben:
want het kan gebeuren / so 'er maar een letter te
veel of te weinig in 't woord is / dat men 't zelve
kwalph / ja geenzints lezen of boekslaven kan.

Onze Nederduitse Letteren worden heftwome-
iph onderscheiden in Hoofdletteren / Quillette-
ren en Schypfletteren.

De Hoofdletteren sijn /

A B C D E F G H I J K L M N
O P Q R S T U V W X Y Z.

De Quilletteren sijn /

A b c d e f g h i j k l m n o p q
r s t u v w x y z.

De Schypfletteren sijn /

A b c d e f g h i k l m n o p q r s
t u v w x y z.

Maar dewyl men in onze Taal niet altyd met
Nederduitse letteren schypft / en vele boeken met
Romcinsche en Italiaansche Letteren worden ge-
drukt / so is 't noodzakelph dat de Leerlingen des-
zelve ook kennen.

Somelng A / B / C /

A a b c d e f g h i j k l m n o p
q r s t u v w x y z.

Des zels Hoofdletteren.

A B C D E F G H I J K L M
N O P Q R S T U V W X Y Z.

In den Druk worden onder de Romcinsche ook
deze schuinze letteren gebrukt / anders Kursyf of
Italiaans genaamd.

A a b c d e f g h i j k l m n o p q
r s t u v w x y z.

Des zels Hoofdletteren.

A B C D E F G H I J K L M N O
P Q R S T U V W X Y Z.

De Nieuwe Nederduitse

De kragt der letteren is de klank, die zij hooren hun benaming in 's spellen en spreken voortbrengen.

Daarom worden de Letteren by de Hebreën onderscheiden 1. In Keelletters 2. Tongletters 3. Gemelletters 4. Tandletters 5. Lippenletters. Dog nabien dit onderscheid in onze Taal van weinig gebruik is / ayten wy onnodig het selve nader aan te wyzen.

Alle de letteren van 't a b c / worden afgedeeft in twee delen / te weten / in Klinkletters (Vokalen) en in Medeklinkers (Konzonanten)

De Klinkletters zijn vyf in 't getal.

a / e / i / o / u.

Deze worden Klinkers genoemd / om datze de woorden in 't uitspreken haer klank geven; want men kan niet een woord spellen / laat het wy zo hoort wezen als 't wil / of men moet ten minsten een van deze Klinkletters daar toe gebruiken; gelyke uit deze weinige voorbeelden klaarlyk kunt zien.

angst, schenkt, nkt, ns, kerk.
Maar door byvoeging van ene Klinker worden de bovenstaande letteren tot verstaenlyke woorden gemaakt / als:

angst, schenkt, inkt, ons, kurk.

De gemelde klinkers kunnen ook in vele woorden op haar zelven een geluid maken; gelyk dat te zien is in

A-dam, E-va, y-ver, O-jevaar, u-ren, en meer andere.

Van deze vyf Klinkletters worden 1. Tweklanken, en 2. Drieklanken gemaakt / die men in ons duitse Diphthongen en Triphthongen noemt: zij wo-

Spel, Lees en Schryf-konst.

is
Dit gemaakt van twee en van drie ongelijke Klinkers, die een gemengt geluid voortbrengen / en zijn deze:

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11.
ae, ai, aai, au, aau, ei, eu, eeu, oi, oe, ooi,
12. 13.
au, ui.

De Drieklanken zijn deze / ieu, oei.

Van welke wie in de verklaringe van 't a, b, c, byeder zullen handelen.

De Medeklinkers (Konzonanten) zijn deze:

b, c, d, f, g, h, l, m, n, p, q, r, s, t, v, w, x, z.

Zij worden Medeklinkers genaamd / om datze van haar zelven geen klank of geluid kunnen maken / maar ontfangen haer geluid van de Klinkers, die voor of agter hen staan; welke we niet nodig agten byeder aan te wyzen.

TWEDE AFDELING.

Van de Lettergreep (Syllaben.)

Gelyk de Redenen uit woorden / zo worden de woorden uit Lettergrepen, en de Lettergrepen wederom uit verscheiden Letteren te zamen gesteld.

Een lettergreep is dan de bevattinge van een, twee, drie, vier, vyf, zes, en meer Letteren, die te zamen een enkel geluid uitmaken.

En gelyk de Letteren / met welke de Lettergrepen gespelt worden / min of meer zijn / na dat zulke kragt en klank verliest; zo zijn ook de Lettergrepen

De Nieuwe Nederduitſe

pen in de woorden meer of min / na dat de zaken / die in de woorden werden betekent en uitgedrukt / het ſelbe komen te voeyden ; 's welk uit deze navolgende woorden te zien is.

Woorden van een Lettergreep, volgens d'ordre van 't A, B, C.

A:	Bulk	Boof	Groot
Amt	Boyft	Dyft	Greeft
Arm	Waas	E.	Gozt
Ward	Berg	Ch	Gie
Wrg	Baud	Ced	Gyaad
Wal	C.	Cl	Gal
Wingft	De c is geen	Clf	Gond
Wap	duitſe letter.	Ceng	Gek
Wls	D.	Cerft	Glad
Wat	Daad	Cer	Grond
B.	Deeg	Cerz	Gat
Bank	Dienft	Cl	Gom
Band	Dood	Cf	Gyaan
Bed	Dulm	F.	H.
Bloed	Droom	Florrs	Halz
Brief	Dwiel	Fell	Heer
Boom	Darm	Fp	Huis
Bier	Deel	Forz	Ham
Bank	Dier	Fluk	Hect
Baak	Doyp	Fruft	Hof
Beeld	Duit	Fleq	Hier
Buyn	Dyop	Fraal	Hek
Blak	Dwaalt	Felt	Huut
Blood	Dag	G.	Haak
Dies	Dient	Gaan.	Do

Spel, Lees en Schryf-konft.

Belm	Lak	Digt	Daus
But	Ligt	Daam	Plaats
Band	Loek	Dpd	Post
Woor	Lek	Dop	Pen
I.	Lap	Dwaht	Plat.
Gaar	Lift	Det	Q.
Sicht	Lof	Dood	De q is geen
Jeugd	Lul	Doolt	duitſe letter.
Yagt	Land	Dier	R.
Yong	Leer	Deng	Raad
Yoh	Lent	Daad.	Ruft
Yent.	Lam	O.	Rein
K.	Lief	Og	Room
haal	Laat	Oud	Rink
Hift	Luft.	Oh	Roet
Hok	M.	Op	Ram
Hind	Maag	Oz	Roer
Halk	Mift	Om	Roep
Hiel	Merck	Of	Ritz
Hiler	Maand	Om	Rok
Hoerz	Meer	Os	Riet
Hek	Maond	Oog	Rook
Ham	Butz	Eng	Rag
Hleed	Mier	Oft.	Romp
Half	Dof	P.	S.
Herk	Welk	Paal	Schaal
Kunft	Doer	Plaag	Stad
Koe	Daat	Dyfs	Scherz
Haas	Daid	Doel	Spil
Krank	Maagd.	Dyaat	Sraal
Kram	N.	Dand	Schoof
Kull	Pagt	Pomp	Stut
Krpt.	Deft	Dut	Schip
L.	Dut	Dond	Stok

Sppp	Tee	Blas	van onze
Steen	Tand	Droom	Taal.
Schaap	Twe	Dip	Z.
Steur	Trooft	Duur.	Zaag
Schijfs	Teer	W.	Zel
Spit	Trou	Daag	Zpl
Stoel	Tap	Wind	Poom
Schyaag	Tou	Doym	Pwyn
Stad	Traag.	Welb	Zeil
Slaap	V.	Wulps	Zaad
Stom	Daam	Wan	Zout
Stuur	Dyorg	Wpf	Zweep
Slot.	Dier'	Wolf	Zuid
T.	Dig	Daard	Zeer
Taal	Dol	Deft	Zog
Tpd	Dooz	Doest	Zulgt
Trap	Djou	Deegt.	Zand
Twpg	Dlaag	X.	Zuur.
Troyn	Daak	Dex is ook	
Tulp	Deer	geen letter	

Woorden van twe Lettergrepen, ook
op order van 't A, B, C.

A.	Wardé	Woter
Wandoert	Wgter	Wjoeder
Wiker	Wfdoen	Wjgge
Wrbeld	Wbel	Walfem
Wypn	Wppel.	Wloemen
Wmbagt	B.	Wzern
Wkher	Waden	Wlegten
Wmbeeld	Wlagen	Wonen
Wfgod	Wbedde	Wuurman
Wrger	Wbinken	Wbloedig

Bjoeden	Ezel	Geenzing
Bulten	Eere	Gieren
Bullfoft	EWig	Gzoter
Bekken	Emmet	Gezond
Bouwen	Erfgoed	Gangbaat
Bilfzen	Etter	Genaalt
Banken	Eefmuil	Gunnen
Berfen	Goel	Gojdel
Bekaaft	Ende.	H.
D.	F.	Hakker
Dankbaat	Fabel	Hopman
Dwalen	Fluweel	Hemden
Denken	Flauwer	Honger
Dzelgen	Fazoen	Hutte
Dienaar	Fielren	Hamer
Dyben	Fontein	Heide
Dogter	Fifel	Honden
Dynker	Fluiten	Hulle
Dutvel	Flaffe	Haaftig
Dzjen	Fokke	Hoogheid
Dagen	Fpn:jes.	Hemel
Dekker	G.	Hulbe
Dingen	Galle	Handen
Diftel	Gurftig	Horen
Dwingel	Glazen	Haspel
Droomboek	Gypen	Heilig
Donder	Gebzaad	Hulpmant
Dyehoek.	Gierig	Haze
E.	Grauen	Holhuif.
Eendragt	Ganzen	I.
Erben	Goedheid	Jagen
Elle	Geluk	Jode
Etren	Gipden	Juffrou
Elke	Garen	Jaartpka

Leugdig
 Lokken
 Laminer
 Leuken
 Lancken
 Jonger.
 K.
 Kage
 Kussen
 Kelder
 Klezen
 Kuchel
 Keuken
 Kiarre
 Knippe
 Klappen
 Kogel
 Kunstig
 Ktzen
 Kianne
 Kiste
 Klaarcheld
 Keerze
 Kaatzen.
 L.
 Ladder
 Lepel
 Lichoam
 Lymen
 Lofiph
 Lufthof
 Lohen
 Lehter
 Lelph

Ligten
 Loosheid
 Luifel
 Lente
 Lapmand
 Lerzen
 Lofdig
 Linwaad.
 M.
 Maden
 Muntz
 Menen
 Miffchien
 Moeder
 Meule
 Mofaart
 Maden
 Merig
 Milde
 Mollen
 Muren
 Mantel
 Misdaad
 Mannen
 Monnik
 Muggen
 Mafker.
 N.
 Nagel
 Nergenz
 Niermant
 Nonne
 Nppen
 Nabel

Neuze
 Nohig
 Nogtand
 Noemen
 Naafte
 Nertlig
 Nedzig
 Nigre
 Noren
 Naulphg
 Nlezen.
 O.
 Offert
 Onhulfg
 Oozbeel
 Onfang
 Outheld
 Omtrent
 Onlangg
 Orgel
 Oge
 Oben
 Ore.
 P.
 Paden
 Plutzen
 Pllaar
 Penne
 Potten
 Pppph
 Pagen
 Peyer
 Poorte
 Piffen

Plaaster

Plaaster
 Papiet
 Penning
 Pompe
 Ppnbank
 Pleiten.

Q.
 Dewyl de q geen
 duitzeletter is, zo
 spellenwe deze
 woorden met kw.

Kwalph
 Kwakkel
 Kwetzen
 Kwopen
 Kwaaaheld
 Kwellen
 Kwifpel
 R.
 Raden
 Regel
 Rphdom
 Roeren
 Rugge
 Ramen
 Relger
 Roemer
 Ribbe
 Royen
 Rebe
 Rosham
 Rooster

Roeren
 Rade
 Regtdzaad
 Rymen
 Roodband
 S.
 Schatten
 Slekke
 Saelben
 Sterre
 Schulden
 Slagter
 Schrage
 Strammer
 Snoepen
 Schipper
 Snappen
 Schroebe
 Schabe
 Smaldoek
 Scherker
 Sussen
 Spiegel
 Simpel
 Shuurdoek
 Scheermes
 Schermen
 Steenbgl
 Slippen.

T.
 Tabbert
 Tulfcher
 Tappen
 Twebak

Toren
 Tempn
 Twitlig
 Tzooster
 Tulgen
 Tanden
 Tuinscheet
 Taarte
 Trapbruc
 Tonnen
 Tzouwe
 Tzarmes
 Tzefel
 Turffpa
 V.
 Vallen
 Veger
 Vlerkant
 Vpfien
 Vo'doen
 Vlagen
 Valzug
 Vebond
 Voeden
 Vismert
 Vaartulg
 Venster
 Veerman
 Voerting
 Vlonest
 Verder
 Vinger
 Vliegen
 Vuitflag
 W. Wahi

W.	Wpnuud	Zwypen
Wakker	Wanbulg	Zulver
Wpugulg	Werde	Zalig
Wjoeten	Waubeld	Zozge
Welde	Wecrom.	Zelden
Wajre	Y.	Zimph
Weten	Yder	Zwimmen
Windhond	Yen	Zulpen
Wolke	Yktem	Zandgrond
Wjake	Yder	Zenden
Wlegen	Z.	Zilver
Water	Zadel	Zolen
Wervel	Zegroen	Zulgen
Weldaad	Zingen	Zwillig
Waarheid	Zoethout	Zalve
Wonder		Zoetjes!

Nu volgt een ander A, B, C. van woorden
van drie Lettergrepen.

A.	Wancroepen	Botermelk
Walbeffen	Wankerflok	Bulderen
Wangenaaft	Wankerhuifg.	Bouwwey
Wchelden	B.	Blauketten
Wllaenlph	Wjabbelen	Warmhertig
Wlkerwech	Wchlagen	Wemmen
Wfnemen	Witterlph	Widdeman
Wfwoozde	Woomoff	Woeftme
Wvereyg	Wipmoedig	Wuurbyfter
Wmoede	Wjuldgom	Wjuieren.
Wankleden	Wullebak	D.
Wllet	Wakeren	Wagelph
Wnderzins	Wedziefph	Wdenkberden
Wfhouwen	Wikhelen	Wdiefgelph

0007

Woorbyken	Wobergte	Wakkemes.
Wulkeris	Wiergheld	I.
Wjaagbomen	Wozdelen	Wjaarmerkten
Wwaalfkerre	Wederken	Wjongeling
Wardehalf	Wlften	Wjujewand
Wreepiffe	Wgemeenlph	Wjubeljaac
Wdienftbaarcheid	Wgoedaardig	Wjuhouden
Wouderen	Wgezen	Wjuwker
Wdeudytigen	Wgulchelen	Wjuwendig
E.	Wgeneuchelph	Wjuuripa
Wdelman	Wgozdehp	Wjuhtkoer
Werbaarcheid	Wgezefchaf	Wju digo.
Wendzagtig	Wjouwelfph	K.
Wjeren	Wgeleden	Wjandelaar
Wlleboog	Wguldehulg	Wjinderen
Wergifter	Wgeluklig	Wjuermelk
Wjeren	H.	Wjuhooyzen
Wlendig	Wjagelen	Wjiederer
Wendelph	Wberberge	Wjukehendeeg
Wergenaam	Wheidinne	Wjuopfehene
Wjenaac	Wjoereren	Wjalander
F.	Wjuinderen	Wjuorkmoedig
Wfarjoenlph	Wjuagdooyt	Wjuogublaemen
Wfmelen	Wjuartelph	Wjualkoenen
Wfirmament	Wjuoogmoedig	Wjuinderfpeel
Wflukeren	Wjuerzenen	L.
Wflaughertig	Wjuandbomen	Wjuanterne
G.	Wjuhelmelph	Wjuendenen
Wgeftadig	Wjuobaaardig	Wjuindeboom
Wgrydenen	Wjuell'gph	Wjuulferen
Wgrootnader	Wjuandelen	Wjuammeren
Wglommende	Wjuurfedel	Wjuigtelph
Wgunfteling	Wjuandgifte	Wjuauwerboom
Wglimmigheld	Wjuouderen	Wjulechterlph

B 3

Aust.

Luffhoben	Nederland.	Kwifzylber
Letterhout	O.	Kwaadaardig
Laberen	Ongezond	Kwalpheid.
Liedeboek.	Opzogen	Maar Uitheem-
M.	Onkuisheid	se woorden fpele
Magerheid	Opzelen	men met een
Middelaar	Ontfangen	Q
Mooydenaar	Obergaan	Quadzaten
Minnelyk	Ontkennen	Qualitelt
Meesteren	Opkuffen	Quefteus
Moffelman	Ontbinding	Quantiteit
Minderling	Oefnen	Quarteinen.
Mengelen	Ontfijten	R.
Middelſchod	Ouderdom	Ragebol
Makelaer	Ontheden	Regenen
Metzelaar	Ootmoedig	Ryphdommen
Meulenſteen	Onthomen	Rommertje
Maſtbomen.	Ollboom.	Regeren
N.	P.	Raadkamer
Magelen	Dannekoek	Regbeerdig
Opſigheid	Predikant	Rommelen
Reſelen	Potafche	Ryphelpk
Roodwendig	Plonderen	Ruiterp
Rogtegaal	Pargament	Reiſmantel
Rgentig	Ploegpzer.	Raadzeltje
Rienwigheld	Pennemeg	Retnigheid
Rooddyufag	Ploereren	Rometnen
Rugteren	Opningen	Ruffbedde.
Ramelph	Doolſhoogte	S.
Redigheld	Dolſader	Salpeter
Rimnecmeer	Paardemerkt	Sleutelen
Rodigen	Kw.	Snateren
Roufgaten	Kwafzylber	Synnewiel
Ragfloper	Kwe-appel	Stamelaar

Struk.

Struſkroberſ	V. en U.	Wentelen
Schalpſchelp	Dadigheid	Winterp
Schlimmelvoet	Derbergen	Dozhelen
Schaapherder	Dierendeel	Wellekom
Slenberhenk	Dooyſchryffen	Wareroſſ
Swaluwe	Dyoneiph.	Wiſſelen.
Schelmagtig	Duurwerken	Y.
Spryboederſ	Dalſchlyph	Yerwerk
Streencorzen	Verklaren	Ydelheid
Schouderblad	Dpandſchap	Yertig
Suffelen	Dondelig	Yooren
Snuffrak	Dulmolen	Yſchiken
Schaduwe	Dyembelling	Yſtelkroom.
Smikhelzok	Derdienen	Z.
T.	Vertrooſten	Zagemeel
Takkeboſ	Vertwerp	Zegenen
Tehenen	Wieberkocht	Ziekentrooſt
Timmerwerf	Witelyk	Zoggbuldig
Tollenaar	Witrocpen	Zuurdeſem
Trooſtelph	Wurwerker	Zwaar moedig
Tumelen	W.	Zandloper
Twedelel	Wandelen	Zinnebeeld
Tabakſapp	Weduwe	Zendbyleben
Tegenſpoet	Wiſſelen	Zontopzer
Tichelſteen	Wondeelph	Zonnelyk
Toornigheid	Wpnranken	Zuiverheid
Trouwloofſk	Wjaakgelyk	Zwabelſtoek
Twyffelaar	Waaragtig	Zagimoedig
Tortelen	Wilderman	Zebere
Tuntelen	Wdeſpne	Zingende
Tubres	Wpnhelder	Zondares
Tuggelen	Wegeren	Zuizebol
Tukakken.	Wankelbaar	Zitende.

24

Wz

Wy kunnen niet anders denken, of deze woorden die hier van ons dus afzonderlyk worden voorgesteld, zyn zeer bekwaam om de Jeugd in 't lezen valt te maken; en daarom zullen we nog een groot getal van zulk slag van woorden meer gaan opzoeken, om die ook op de voorgaande wyze van 't A, B, C. de Leerlingen voor te stellen.

Woorden van vier Lettergrepen

A.	Bankeroeten
Wembezogte	Beziegelp
Wgenegzaam	D.
Wgterklapper	Dankbaarcheden
Wlmagtigheid	Diergelpke
Wgt-en-tag'ly	Doordringende
Wardbrilnge	Dwingelandp
Wmandelen	Drebuldigheid
Wangenaamheid	Duisternisse
Wanlofselen	Dulzinnigheid
Wanminnelph.	Distelbloemen
B.	Dubbelzinnig.
Wartmhartigheid	E.
Weneerfitgen	Eedelmoedig
Wlpmoedelp	Eergisteren
Wooftaardigheid	Eendragtigheid
Wvulligheid	Ebentedig
Wlksenkralen	Erfgenamen
Wetamelph	Eenvoudigheid
Winnenhamer	Erterbullen
Wbezoderen	Ergernisse
Wallingfchappen	Elendigheid
Wbezodigen	Efterogen

Eer.

Gestellingen	Wuiterigheid
Gzellinge	I.
F.	Jagermeester
Fabelagtig	Ingezouten
Fonteinmaeker	Inzjngende
Terenwoordig komen	Jongelingen
my geen andere te biónen.	Jaarrekening
G.	Jeleidinge
Gestadigheid	Jeruzalem.
Genadelph	K.
Godsaligheid	Kalander-zaad
Genorgelp	Kelzerinne
Gulhertigheid	Klappertanden
Getrouwelp	Kloekmoedigheid
Gzooemoedigheid	Kinderagtig
Gezjehelp	Kostelpheid
Genegentheid	Krpgs-behoefen
Gulchelers	Keteltrommel
Guttemolen	Kinderpotjes
Ghemelte	Koopmans-waaren.
Glinsterende	L.
Gulterpe	Langmoedigheid
H.	Lepelbladen
Hardnekkigheid	Ligtbeerdigheid
Hinderlage	Loterpe
Himelpheid	Lanterfanten
Hoerpe	Leengoedren
Hagelbuisen	Lofhoofdigheid
Herders-huisfen	Luijezalbe
Hobaardigte	Liedhanten
Huwelpg-goed	Libelabben.
Huchelaren	M.
Hunetende	Manterlpheid
	Medicpenen

B. S.

Mil.

Mistadigheid
Moelph. eden
Mu. enegten
Mannelpheid
Medehjoeder
Mighe.eren
Moffelschulpen
Murmureren
Mei. edigheid
Moeltemaker
Mugg. z. fen.
N
Naalbehoer
Nederigheid
Noodzakelph
Nerlingousheid
Naankeurigheid
Nederdalen
Natuurkunde
Nebelagtig.
O
Ogenzalbe
Oberdane
Offerhande
Onderzo. ken
Ootmoedigheid
Overdenken
Ondertouwen
Overspeelker
Ontwopfelbaar
Oestelpher
Oniskphende
Overd.agen
Ooglufhing

Oufmakelph
Overheden
Ontwermdinge
Ontwagtelen
Ongemene
Opperhoofden
P
Paddefoelen
Pekelhoring
Penigende
Piedokanten
Pijkhellinge
Per. z. r. kken
Pinkker. bloemen
Pille. gave.
Kw. en Q
Qwaadaar. igheld
Qwa. k. teren
Qmakerpe
Quateriemper
Qu. n. t. k. aan
Qu. a. k. e. ren
Qu. z. l. f. e. ren
R
Rampzaligheid
Regteveerdigph
Rammelingen
Ru. t. r. ag. t. g
Ribbelingen
Raadgevinge
Redelpheid
Rit. op. lag. t. g
Rozebloemen
Redenenen

S. Sama.

S
Samaritaan
Schaduwagtig
Standvastigheid
Schermer avond
Suikerzooge
Schimmelagtig
Schynheiligheid
Snutenhoutwer
Schmuoelvennig
Srpfhoofdigheid
Stekelbaarzen
T
Tafelboorden
Telkonstenaar
Topverdyper
Tochomende
Treuzel. deren
Timmerkonsten
Tollenaren
Tongensch. ap. re
Twe. en. twintig
V. en U
Vader. liefse
Verkondigen
Verspandelpk
Verlekketen
Vo. k. o. ment. ph
Vrugtbaarheden
Vagebonden
Vermerelheid
Veggenleker
Ver. w. o. e. t. g. h. e. id
Verscheikhelph

Voddetwopen
Vriendelpheid
Viermergelen
Vlienspiegel
Virwassing.
W
Wand. linge
Wedersp. annig
Wentel. t. rappen
Wonderbaacph
Wurmerpe
Waterzoorje
Wedezroepen
Wilder. n. i. sse
Wo. k. e. r. ag. t. g
Wispel. u. r. g
Y
Ydel. t. u. f. t. er
Yoel. h. o. o. f. d. i. g
Genoeg van dat slag.
Z
Zagtmoedigheid
Zit. gaat. bet. er.
Zegelringen
Zielgeregten
Zonne. w. p. z. er
Zu. b. e. r. h. e. den
Zalgn. m. a. k. e. r
Zedelessen
Zondareffen
Zwaartmoedigheid
Zomer. k. e. u. k. en
Zorgeloo. g. h. e. id
Ik neem myn afscheid

Doe

Dog begeert den lezer dat we hier nog enige woorden van vyf Lettergrepen zullen byvoegen. dewyl wy dog reeds a in 't werk zyn, dat kan ons niet schelen. Maar dezelve te schikken op o dree in 't A. B. C zo als wy de voorgaande geschikt hebben, zeker dat zou te veel moeite geven, also wy reeds des woorden zat zyn, en ons het hoofst al begint te dragen. Wy zullenze dan, om dat 'er tog weinig zyn, maar rompslomp door maikander voorstellen, zoze vallen zo vallenze.

Woorden van vyf Lettergrepen

Achterhoudinge	Gebangenisse
Godberlochenaar	Medigheid
Begraffenisse	Wolgdurende
Egiptenaren	Sordertiertheit
Dubbelsinnigheid	Agatbeeroigmaking
Overwateren	Engerezeltheit
Kinnibakslagen	Overanderlyk
Ongemakhelpk	Wispelwrigheid
Machiavellyk	Overdantigheid
Offerzenningen	Kontraktre
Slagtigheid	Wtameiphheid
Ongelykhelpk	Verwardigheden
Berontschuldigen	Isin: Zipren
Pa'rtizeren	Doozakelphheid
Heiligmakinge	Dzerningvuldigt
Verongelphen	Openbaringe
Omslandighden	Wederweboozre
Daatzeggeresse	Zaligmakende

DER-

DERDE AFDELING.

Waar in gehandelt word

van den aart en d'eigenchappen der Letteren en hoeze in 't Lezen en Schryven moeten te zamen geboigt worden.

De A. zynde in alle Talen de eerste Letter / is van een groot gebruik. 't Dooznaamisse 't welk daer van aan te merken staat / is / dat de a moet verdubbeld worden / te weten in zulke woorden en lettergrepen daer men haar geluid lang en volmondig hoort: gelph uit deze volgende woorden te zien is.

Man	Naak	Plaak	Wedaart
Maad	Jaar	Stam	Dezzaat
Baard	Klaaf	Staat	Gelaat
Daar	U vaad	Caal	Gevjaagt
Saal	Laat	Daak	Misjaagt
Gaat	Maan	Maak	Ontwaakt
Gjaag	Maad	Zaad	Verklaart.

't is zeker dat dese en diergelphke woorden niet behooyph met de Tweklank ae kunnen gespeelt worden; hoewel 't in de dooznaande Zeeuwen / toem men stetjs so wat heen Spelde, altpd is geschied. Dont ae kan de klank opa niet verlangen / nog vol maken; dewylze een gemengt en schraal geluid geeft / dat het blaeren van de schapen gelph is: en

over

oer-een komt met de Gylse (y) aia, en Franse ai.

Dat de Tweklank se een gemengt geluid dooſt brenge / geeft het woord Tweklank zelf te kennen. Al de Tweklanken ſyn van dien aard: want ze woorden daarom Tweklanken genaamd / te weten om dat twee Klinkletters, waar uit zy gemaakt woorden / haar geluid in 't uitspreken onder mekanderen vermengen. Zieze hier van de naſtvolgende woorden.

Boek	Floerſ	Lulk	Trou
Boer	Flter	Doet	Tuin
Doen	Goud	Doeg	Doed
Doer	Doed	Daug	Woud
Deur	Wuig	Hou	Doet
Eis	hoek	Stuit	Zout
Eih			

Maar dewyl wy ook dezelfde klanke / te weten / van de Gylse (y) aia, en Franse ai in onze Taal en daar toe geen Teken hebben / zo gebruiken ſommige se wanneerze het geluid van de Gylse (y) aia en Franse ai willen afbeelden: waar toe deze woorden tot voorbeelden kunnen dienen Baer, Plaeten, Paerd, Zwaerd, Staert, Waereld, Vaerdig, Naerſtig, enz.

Dog / nadien dit ſlag van woorden maar weinig in 't getal ſyn / en de meeste van dien met aa of ee geboeglyk kunnen geſpelt woorden / zo ſyn wy van geboelen dat men de Tweklank se zeer weinig / of gantschelyk niet behoode te gebruiken: alzo in dat geluid geen ſteffigheid altoes te vinden is: en men daar dooſt ook de ſuwade uitspraak der Noordholan-

landers komt te ſpreken / dewelke in plaats van de volgende woorden dus uitspreken

Horde	Daar	Daad	Staat
Baarde	Gaat	Daald	Taal
Daar	klaar	Daat	Daik
Fraai	Laat	Daad	Daar
Gjaag	Maat	Daad	Za.d.

Zeggen en ſchryben na 't gebruik van hunne Landſtrek /

Horde	Daer	Daed	Stact
Baerde	Jaer	Daeld	Tael
Daer	klaer	Daet	Daek
Fraei	Laer	Quaed	Daer
Gjaeg	Maer	Raed	Za.d.

Dolgen nu enige woorden die van ſommige met een enkelde, dog van andere met een dubbelde a geſpelt woorden.

a Enkel.	aa Dubbel.	a Enkel.	aa Dubbel.
Bjaden	Bjaaden	Jaen	Jaeren
Daden	Daaden	klagen	klaagen
Fjaer	Fjaajer	Laen	Laeren
Gjaden	Gjaaden	Maen	Maeren
Raen	Raalen	Raen	Raaden.

Die deze bovengestelde woorden met twee aa ſpellen / zien op derzelver afkoms: want Braden komt van Braad, of Gebraad Daden van Daad enz. Om dat nu Bjaad / Daad / en dierghelyke woorden meer / in haar eenvoud nootdruſchelyk twee aa moeten hebben / zo oordelen zy dat men de twee aa in 't meervoud ook behoode te behouden; te meer / om

om dat men het geluid van a hier op een nietkeende wyze hoorst.

Maar wat ons a ingaat / wy volgen de kortheden; dewylwe verzekert sijn dat een a in die woorden zo hart klinkt, als of 'er twee stonden; latende ondertusschen aan yder een de volie vryheid, om zo te spellen als 't hen believen zal.

Het onderscheid dat 'er is / zo in den zin / als in de klank / tusschen de woorden die niet een enkele, of dubbelde a noodzak. sijn moeten geschreven worden / blijkt zeer klaar uit deze navolgende.

An	—	Van	Daan	—	Daam
Ban	—	Baan	Dan	—	Daan
Bat	—	Baat	Dat	—	Daat
Dal	—	Daal	Diat	—	Diaat
Daf	—	Daaf	Dad	—	Daad
Gan	—	Gaan	Dad	—	Daad
Han	—	Haan	Dal	—	Daal
Dal	—	Daal	Dak	—	Dak
Lan	—	Laan	Dak	—	Dak
Dal	—	Daal	Zan	—	Zaan
Dan	—	Daan	Zad	—	Zaad.

Dit onderscheid zullenwe by al de Klinkletters, gelyk ook by de verscheide Medeklinkers, duideljk gaan tonen; dewyl het een zaak is, dat in 't spellen en schryven met alle neerftigheid op moet geleet worden: want zo iemand hier niet vast in gaat / zo is het onmogeljk / dat hy zig kan wagen van vele schykkeljkhe spel-fouten te begaan.

De Eweklank ai, is in onze Taal niet nodig.

Spel, Lees en Schryf-konst. 27

De Tweklank aai, wordt gebruikt in deze volgende woorden.

Baal	Kraal	Paal
Dyaal	Maal	Waal
Fiaal	Daal	Zaal

De Tweklank au, vindse in Augustus, Augustyn, Autaar, enz.

De Tweklank aa, wordt gehoord in

Blaau	Gaau	Maau
Daau	Loau	Paau
Flaau	Kaau	Waau

B.

Om van de letter b ook iets te zeggen / zo moet dat de b een voller geluid geeft als de p, welkers onderscheid in de volgende woorden ligtelph kan gemerkt worden.

Bad	--	Pad	Bek	--	Pek
Bek	--	Pak	Best	--	Pest
Bal	--	Pal	Breek	--	Preek
Band	--	Pand	Bul	--	Pul
Baard	--	Paard	Bulk	--	Pulk
Blank	--	Plank	Bpl	--	Ppl.

C.

De c is eigentlph geen dultse letter / maar behoort tot de Latynse en Franse Talen / die geen k hebben. De Oude Schryvers hebben in voorgaande tyden / toen men op de spellinge weinlg agt gaf /

De c ook zeer veel in onze taal gebuikt; maar gantschelpk t' onrecht; want wy hebbenze niet van noeden.

De c word altpd uitgesproken / of als een k, of als een s; als een k, wanneerze booz a, o, u, l, n, en r staat; bezie hier op deze volgende woorden.

Calf	} Leest	Kalf	Cleden	} Sleeden	
Claag		Klaag	Cnoop		Knoop
Camer		Kamer	Crank		Krank
Coning		Koning	Creupel		Creupel
Cunst		Kunst	Culper	Kulper	

Als een s wordse ook uitgesproken / dog alleen maar in twederlei woorden; namentlyk / als 'er eend e of i agter volgt: gelyk uit deze woorden blykt.

Cederen	} Leest	Sederen
Ceremonien		Seremonien
Ciferen		Siferen
Cierlyk		Sierlyk
Citroen		Sitroen.

Zulke en dergelyke woorden syn booz dezen / en worden somtyds nog met een C gespelt. Maar dewylwe alrede getoont hebben / dat alle deze woorden geboeglyk met k of s kunnen gespelt en afgebeeld worden / so is 't klaarlyklyklyk / dat de c als een letter / op zig zelfs aangemerkt / in onze Nederlandse spelling onnodig is / en daarom ook van ons verworpen word.

Maar vermits de c, gelykwe gezegt hebben / tot de Laynse en Franse Taa' behoort / so moet men dan ook alle de Laynse en Franse woorden mit gaderig de Eigen namen, die men somtyds in onze

Tale gebzukt / met e en niet met k of f spellen;
als dat is.

Cardinaal, Calculatie, Conalie, Carig, Cicero,
Chrillus, enz.

Staat wyders aan te merken dat 'er enige woorden wel afkomstig zyn uit de Latynse, Franse, en andere Talen / maar die egter dooz 't lang gebzukt de onze gewoorden zyn / en die (om zo te spreken) haer Gild en Borgeerschap in onze Taal gewonnen hebben. Deem eens by woordbeeld / Dochter / 't welk van Docter komt; Sander / van Alexander; Kist staan / van Christianus; Gendzick / van Henrikus; Evangelium / van Euangelium; en meer andere; dewelke alle wel woorden zyn uit andere Talen / maar zyn dooz langheid van tyd / en dooz gewoonte / na de elgenschap en natuur van onze tale gebogen; en derhalven kunnen we niet zien / of men souze ook na de natuur van onze taal / met duitze leetereen mogen spellen.

't Is te belachgen / dat sommige dz e gebzucken / om 't geluid van de k daar mede te versterken / als in deze woorden.

Wack	Walck	Perck	Tack
Dack	Klanck	Plauck	Creck
Deck	Kloeck	Kweeck	Bleck
Geck	Koeck	Sraeck	Daack
Heck	Lanck	Smaack	Drack
Hoek	Vanck	Schalck	Waack
Ick	Daack	Sterck	Zack
Juck	Reck	Taack	Zaack.

Dant de k kan / nog behoeft niet versterkt te worden. En zo dat al nodig was / dan moest zulks niet

met met c maar met k, zelf geschieden; gelph klaar
blyft in de woorzen
Bakker, Bekken, Stikken, Klokken, Plakken,
en diergelph.

Spel- en schryf dan de bovenstaande woorzen
zonder c aldus:

Bak	Kolk	Deck	Tak
Dak	Klank	Plank	Trek
Dek	Kloek	Kweck	Dlek
Gek	Kolt	S'aak	Waak
Hek	Lok	Smaak	Wzaak
Hof	Lank	Schalk	Wzek
Kh	Mank	Sterk	Zak
Kok	Deck	Taak	Zaak.

De c heeft in 't dults alleenlyk haar gebzuik/
wanneerze vooz een h komt / en met dezelve ge-
paart gaat. Want ch zyn in onze taal wel twe
Tekens, dog in kragt maar ene letter / dewelke
daarom in 't spellen nog in 't lezen geenzints van
malikander moeten geschieden wozden. Het geluid
van ch, is byna de klank van een g gelph / dog
wat scherper; het welk uit deze onderstaande woor-
zen klaarlyk te zien is.

Chaldeen	Schaamt	Schiet	Schuil
Cham	Schand	Schoot	Schulf
Cherubyn	Scherp	Schot	Schud
Verlochent	Schimp	Schout	Schult
Schade	Schijp	Schut	Schuur.

Om kort en gemakkelyk te gaan / spellen wy in 't
einde der Lettergrepen / nooit met ch, maar ge-
bzuiken daar toe de g, niet alleen in zulke woorzen/
die

die in haar meerboud noodzakelyk een g betytschen/
gelph daar is.

Dag, Dagen, Vlaag, Vlagen, Klaag, Klagen,
Zaag, Zagen, Wang, Wangen, Taag, Taag-
gen, enz.

Maar ook in alle andere / die van dien aart niet
zyn / als

Agten, Wagten, Dog, Nog, Knegt, Regt, en
meer andere.

D.

Dat de letter D van een veel zagter geluid is
als de T en ook een veel andere zin maakt, in-
zonderheid als zy vooz aan de woorzen geschre-
ven wozd / kan uit deze volgende voorbeelden
klytelph gehoozd wozden.

Dak	Tak	God	Tod
Daal	Taal	Doen	Toen
Deel	Teel	Doz	Toz
Delg	Telg	Doorn	Toorn
Den	Ten	Dzaag	Tzaag
Derg	Terg	Dzek	Trek
Dien	Tien	Dult	Tult
Dier	Tier		

Maar of schoon de D vooz aan de woorzen / ge-
lykwe nu gewoont hebben / een zwaarder en doffer
geluid heeft als de T, en over zulks aan 't einde
der Lettergrepen de regte uitspraak niet schynt te
geven: wy oozdelen egter / dat men daarom niet
behoozde na te laten / deze onderstaande woorzen
met een d agter aan spellen / 't welk tegenwooz-
dig ook van de meeste en beste Schrybers naar-
keurlyk wozd waargenomen.

30 De Nieuwe Nederduitse

Ward	God	Laad	Schild
Waard	Goud	Maand	Opd
Woods	Hand	Paald	Bild
Waad	Hoofd	Pand	Pand
Woods	Kruis	Kand	Zand

De reden die men hier toe heeft / is / om dat deze woorden in haer meervoud noodzakelyk een d moeten hebben / gelyk dat uit Aarden, Baarden, Broden, Doden, Goden, enz.

Ook kan men daar door aanwyzzen het onderscheid dat 'er is tusschen wand, een muur, en want, een handschoe; rad, een dier / en rat, een wiel; bloot, naakt / en blood of blode, beschjoont. Dus sinder scheidt men ook de naamwoorden voet, voet en / hout, houten / van de werkwoorden voed, voden / hond, honden / en diergelyke meer.

En wat de uitspraak aangaat die volgt geinorgzaam van zelf; want het zou zeer moesslyk vallen / en ook sypden tegen den aart van onze taal / deze woorden na de droefheid van de d uit te spreken. Daarom sommige / die te gelyk de redcen de uitspraak willen volvoen / dezelve met de spellen / als Aardt, Bzardt, Doodt, Broodt, Godt, enz. gelyk men deze woorden overal in de oude boeken zo gespelt ziet. Dog de kortheid behaagt ons best. Deze volgende woorden moeten met een t gespelt worden.

Staat	Let	Dot	Dut	Gist
Maat	Met	Pligt	Sot	Schut
Draat	Det	Algt	Sot	Stut

Om

Spel, Lees en Schryf-konst. 31

Om dat men in 't meervoud zeld / Staten, Maten, Praten, Letten, enz.

Volgt nu het onderscheid dat 'er is / 30 in den klank als in den zin, tusschen de woorden die meteen enkele of met een dubbele d geschreven worden.

Adet	Adder	Bzoden	Bzodden
Paden	Padden	Voden	Vodden
Reden	Redden	Roden	Rodden
Leder	Ledder	Zoden	Zodden

Dit onderscheid / gelyk toe by de A ook hebben aangemerkt / moet noodzakelyk in agtinge genomen worden.

E.

Van de E woorden deze Tweklanken gemaakt: ei, eu, eeu.

De Tweklank ei, gebuylt men in deze woorden.

Eis	Dwell	Deilig	Kein
Deis	Zell	Deilig	Zein
Reis	Gell	Deinlig	Kein

De Tweklank eu, word gehooyd in

Beuk	Deur	Leur	Scheur
Bzeuk	Geur	Geus	Steur
Deuk	Heur	Geuk	Creus

De Tweklank eeu, leesje in

Ceu	Leeu	Spyreu	Meru
Ceeu	Meeu	Schyeu	Zeeu

Som

Sommige boegen agter deze woorden nog een w, om daar door 't meervoud aan te wijzen; als Eeuw, Geeuw, Leeuw, Meeuw, Spreeuw, enz. Doy zulks dankt ons onnooig. Deze volgende woorden worden van sommige met een, maar van andere niet we ee gespelt; als

Beken	Becken	Beren	Beeren
Deken	Decken	Beren	Bereen
Delen	Deelen	Leren	Leeren
Eten	Eeten	Lenen	Leenen
Eren	Eeren	Menen	Meenen
Enig	Eenig	Nemen	Neemen
Ewig	Eewig	Peren	Peeren
Geven	Geeven	Stenen	Steenen
Helen	Heelen	Wenen	Weenen

De korte spelling behaagt ons best. Want

Het geen geschieden kan met minder even goet,
Is 't reden dat men dat, met nieerder moete doet?

Zie hier het onderscheid in zin en uitspraak tusschen de woorden die met een of met twee een noodzakelyk moeten geschreven worden.

Bek	Beek	Leet	Leest
Ben	Been	Maet	Meest
Deet	Deest	Deet	Deest
En	Een	Tel	Teel
Geet	Geest	Ten	Teen
Heel	Heel	Deer	Deer
Het	Heet	Wek	Wek
Iet	Iest	Went	Weent

Op zullen eens hoor allen gezegt hebben / dat men op dit onderscheid naaukeurigh moet letten.

F.

Daar is ook een merkelyk onderscheid tusschen de uitspraak van de Medeklinkers v en tussejen die van de f. De v wordt zagt en slypende uitgesproken / de f daar en tegen / heeft een scherp en straf geluid / 't welk in Vriesland zeer woerd misbruikt / dewylze zeggen / en sommige ook schypven.

Fader, Fan, Fragen, Flagen, Feel, Fis,
In plaats van
Vader, Van, Vragen, Vlagen, Veel, Vis, enz.

Deze volgende woorden moeten met f hoor aan gespelt worden.

Flaau	Fruut	Floers	Fluis
Fraaf	Font	Frans	Fluit
Fakkel	Fontein	Flug	Fruit

Deze woorden moeten met f agter aan gespelt worden.

Straf	Dof	Stof	Suf
Blaf	Plof	Schaf	Duf
Dof	Luis	Bluf	Snuf

Want haar meervoud kan allenlyk door het verdubbelen van de f gemaakt worden; gelikh dat blykt uit

Straffen	Doffen	Stoffen	Suffen
Blossen	Ploffen	Schaffen	Duffen
Doffen	Luffel	Bluffen	Snuffen

: Sommige Schryvers oordelen dat de f kwaa-
lyk woꝝd gebuylt / agter aan de onderstaande
woꝝden.

Zalf	Zelf	Kolf	Wp
Half	Elf	Dolf	Stpf
Walf	Delf	Dolf	Scrpf

Daaromze die ook met de v spellen; bermtg het
merkboud niet dooz f, maar alleenlyk dooz v han
aangewezen woꝝden; het welke te zien is in

Zalben	Zelben	Kolben	Wpben
Halben	Elben	Dolben	Stpben
Walben	Delben	Dolben	Scrpben

Maar of dit schoon na de rede zo wel kan ge-
feld en begrepen woꝝden / wy volgen agter die spel-
ling tot nog toe niet na; dewylze maar wtintg in
t gebuylt is / en dieswegen de menschen heel bjeert
boozkomt. En ons dunkt ook dat 'er waarlyk
woꝝd geintst in de uitspraak; want Wolt, Wyv,
enz. met v gespeelt / is veel te slap het schyns de vere-
eiste klank niet te kunnen voldoen.

1. Ph, dewelke van de G, leke & phi komt moet
men altpd / zo wel booz als agter aan de Letter-
grepen lezen en uitspreken als een f, gelph wt deze
volgende woꝝden te zien is.

Phantazp		Fantazp
Zutphen		Zutfen
Pharizeen		Farizeen
Phelix	Leeft	Felix
Philemon		Filemon
Phostrooph		Postroof
Philosooph		Philzoof
Propheet		Proseet

Spel; Lees en Schryf-konst. 35

Maar lemant zal ligtelph byagen / **W**aarom
 dan niet in plaats van ph met een f gespeelt d dewyl
 men dog ph altpd als f moet uitspreken; want
 dat zou immers gemaklyker hoor den Lezer zyn d
 wy antwoorden / om dat het uitheemse woorden
 zyn; want of schoon 't waar is / dat ph als een f
 en ch als een g (dog wat scherper) uit te spreken /
 het moeilphste is / waar toe men de leerlingen
 kan gewennen / so vereischen egter de uitheemse
 woorden / datze na den aart en d' eigenschap van
 hun taal / met hun eigen letteren gespeelt worden;
 uytgenomen die woorden / welke hoor 't gemeen
 gebruik en bylangheid van 'ph / tot ons sp. over-
 gegaan; gelph daer is Profect, Filozooft, Zaisen,
 en diergelph / de zodanige zou men wel / gelph nu
 ook al veel gescheit / met F mogen spellen; dewyl
 het gebruik in deze dinge de wet maakt.

G.

De g is van een zwaar en doordringend geluid /
 veel meer als de ch, wien's klank nochtang alder-
 naast met g over een komt.

Hier moet men den Lezer weer indagtig maken /
 't geen we by de letter c ook hebben aangemerkt /
 namelph / datwe nooit met ch, maar altpd met
 een g in 't einde van deze volgende woorden spellen.

Dagt	Magt	Pagt	Stigt	Blugt
Wagt	Zagt	Kragt	Zagt	Klugt
Klagt	Hegt	Digt	Dagt	Zugt
Dragt	Degt	Wigt	Dugt	Gerugt

Maar van de reden by de c kunnen nagezien
 worden.

De

De volgende voorbeelden wijzen het onderscheid aan dat 'er is / zo in de uitspraak / als ook in den zin / tusschen een woord dat met een enkel of met een dubbele g geschreven word.

g Enkel.	gg Dubbelt.	g Enkel.	gg Dubbelt.
Dagen	Daggen	Dagen	Daggen
Plagen	Plaggen	Plagen	Plaggen
Wegen	Weggen	Wegen	Weggen
Zagen	Zaggen	Zagen	Zaggen

De woorden Konink, Gank, Lank, Hanke, Vank, enz. behoorden niet met k, maar met een g aan 't einde geschreven / en ook niet daar na uitgesproken te worden aldus

Koning, Gang, Lang, Hangt, Vanet, enz.

Om dat men in 't meerboud noodzaken moet zeggen / Koningen, Gangen, Langen, Hangen, Vangen, enz.

H. De h word van vele Lettermeesters, inzonderheit by de Grieken, meer gezegt een uitblazinge te zyn / dan een letter; om datze de woorden en lettergrepen daartze voor staat / met een sterker blazinge doet uitspreken; het welke klaarlyk bespeert word in

Daar	Daan	Dang	Deeft
Daak	Daas	Daast	Deoog
Daal	Daat	Deec	Deoog

Want de h daar afgelaten zynde / is 't

Wat

Wat	Wan	Wng	West
Wak	Was	Wast	Wog
Wal	Wat	Wet	Woz.

So dat de h in onze taal / daartze van een groot en noodzakelyk gebruik is / voor een letter moet erkend en aangenomen worden; dewyl wy zulken geblas als 3p geeft / niet kunnen missen. Ze word veeltyds agter een c gezet / in zulke woorden en lettergrepen die met se beginnen / om datse de hardigheid van se merkelyk komt te veragten: als

Schamen	Scheren	Schypen	Schulten
Schaven	Schepen	Schypen	Schimpn
Schotten	Schikken	Schryven	Schuppen
Schaven	Scheiden	Schryven	Schuren

Maar men moet zig voor al veel wagen / van deze letter niet te misbruiken, gelph in onze taal / van meest al de Schypers / verscheiden Ewen na malkanderen is geschied: waer van de volgende voorbeelden kunnen getulgen zyn:

Ehten	Gegeven	Shp	Wegh
Ewintigh	Shelobigh	Zeght	Kuegh

So plegenze deze woorden te schypen. Maar ik bid u / hoe komt daar de h in te pas? Wat doertze daartze geen gebruik heeft? 3p bederft de uitspraak / bedwelmt het gezigt / en is tot een last beide van Druk en Spelkonst. 't Is derhalven te verwonderen / dat wy Hollanders, die anderde geesten niet zyn / dit belagchelyke misbruik zo lange hebben aan de hand gehouden.

L. In

In onze Nederduitse Spellinge gebruikten we driederfel slag van ijen; te weten / twee enkelde ijen en een dubbelde y elk van een byzonder natuur en gedaante.

De eerste (i) is een Klinkletter, en moet in onze taal kort en helder uitgesproken worden / gelph dese volgende woorzen te kennen geben:

Bid	Bih	Bia	Bin
Dit	Dih	Dia	Din
Dik	Dih	Digt	Dit
Pilg	Piwh	Pirg	Pit
Ligt	Lih	Schijft	enz.

Van dese i woord de Tweeklank gemaakt / die men gebruik in

Biet	Biew / la	Bier	Bien
Dier	Ziel	Dier	Dierend
Fier	Mier	Riet	Dien
Sier	Stier	Dier	Ziek

Met dese i behoorde men te spellen / bi, gi, hi, wi, zi, enz. want het is een volkomen letter die de woorzen haren behoortphien klaarh geeft. Maar indertwee dit volstrektelph zo wilden gedaen hebben / en zelfs deden / dat zouden Lezer al te vreemt en snager behooren / en niet nagevolgt worden; want

Men kan in 't oud gebruik, en lank verloop der zaken,

Eer alles stukken slaan, als 't kwade beter maken.

En daarom volgen wy hier in de fleur, en spellen gy, hy, wy, zy, met een dubbelde y, hoe wel 't anders beter is.

De tweede (j) is een Medeklinker en moet behalven altd booz een Klinker worden gezet; dat is daer moet een Klinkletter agter haar volgen; 't welk men klaarph kan zien in ja, jaar, jagen, jonk, jeng, jok, jeugd, en meer andere / die noodzakelph met j Medeklinker moeten gespelt worden.

Deze j woord boozgaang jota genoemd / om datze afkomstig is uit het Hebreus, alwaartze jod geheeten woord / als mede om onderscheid te hebben tusschen de nauwen van i Klinker, en deze; maar de wpl jota zulken byeenden geluid is / dat in onze taal en spellinge gantschelpn niet te passe komt / zo noem wyze liever jee, gelph wy de w wee, en de vee zullen heten.

Boven dese j behoeft men in 't schrypen geen stipje te zetten (om dat het maar een Medeklinker is) die zonder stipje wel kan gekent worden.

De derde is de dubbelde y, gemeenph Ipsilon genaamt / en is mede een Klinkletter; boven welke men ook geen stipjes behoeft te zetten / bermitz zo zonder stipjes wel kan gekent worden: en in 't Grieks, daartze afkomstig uit is / woordender ook geen stipjes boven gezet.

Deze y is in onze taal niet volstrekt noodzakelph / also men in deszelfs plaats zou kunnen gebruikten twee enkele ii, het welk uit deze naastvolgende boozbarcken klaarph kan gezien worden.

Bijk	Bijh	Bijg	Bijn
Bijf	Bijh	Bijg	Bijn

Dit	Schijnt	Twillg	Wlin
Als	Schrijf	Dif	Zin.

En in vele andere woorden zou men ook wel eend enkele inogen stellen / daar van sommige een dubbelde y woord gebruikt: bezie hier van deze volgende.

W, bli, gi, hi, li, wi, zi, en meer andere. Want met reden kan men hier niet tegen zeggen / gelph wp zo even by de enkele i ook hebben aangemerkt. Maar dewpl dit wat vreemd hoor 't gezigt zou schynen / en om niet al te veel verandering te maken / hebben wp in dit Werkje de gewoonlyke dubbelde y willen behouden. Dog het staat eventwel vast / dat de Twee en Drieklinken niet van deze / maar van de enkele alleen moeten gemaakt worden; gelph in 't voorgaan de is getoont.

Daar is nog een ander slag van ij die uit de Klinkletter i, en Medeklinker j woord zamen behoort.

Deze ij en de Ibsilon woord van sommige door malkanderen gebruik; dog van andere met onderscheid. De Boekdruckers zetten y, waanneer so my, wy, zy, en ij, alsze mijn, wijn, zijn, drukken willen / daar vanze geen andere reden geven / als om dat het zo gebruikelyk is.

Daar wp oordelen dat men de Ibsilon alspd boozgen dubbelde ij behoort te gebruiken / also het waarlyken dubbelde ij is. Want het is bekend dat i en j twee onderscheiden letters sijn, de ene een klinker, en de ander een medeklinker, die gantsche lph niet in ene Lettergreep naast malkanderen geplaatst kunnen worden; ten zp dat de je boozga / en de enkele i daar op volge; als in kleijg, teijg enz.

MAAS

Maar in twe Lettergrepen homenze geboogph by malkanderen / te weten / als de eerste Lettergreep met een enkele eindigt / en de tweede met j begint; want als dan woord de Medeklinker j duidelyk gehoord / gelph dat te zien is in

Deffer	Schryffen	Duffen	Dffen
Lejen	Dleyen	Stuyen	Dyjen.

Alwaer men dan deze ij moet aanmerken niet als een, maar als twe letters.

Volgt nu het onderscheid dat 'er is in den zin en de klanke / tuschen de woorden die met een enkele of met een dubbelde ij geschreven worden.

i Enkel.	ij Dubbel.	i Enkel.	ij Dubbel.
Bil	Bijl	Lid	Lijd
Bic	Bijt	Min	Mijn
Dik	Dijk	Dit	Dijt
Kil	Kijl	Zin	Zijn.

De k is onze natuurlyke letter / en daarom verwerpen wp de c. Zie by de C 't geen hier verded van dient gezegt te worden.

Het verschil der woorden / die met een of met twe k geschreven worden / blykt uit deze volgende.

k Enkel.	kk Dubbel.	k Enkel.	kk Dubbel.
Kher	Kkher	Kaken	Kkaken
Kaker	Kkaker	Laken	Lkaken
Kaken	Kkaken	Caken	Ckaken
Kaker	Kkaker	Zaken	Zkaken

L. VAN

L.

Van de L is niet bysonders te zeggen. Wy zullen alleenlyk maar tonen dat 'er onderscheid is tusschen de woorden die met een of met twee geschreven worden. Deze deze volgende.

I Enkel.	II Dubbel.	I Enkel.	II Dubbel.
Balen	Ballen	Stelen	Stellen
Malen	Mallen	Telen	Tellen
Belen	Bellen	Derbelen	Derbellen
Kwelen	Kwellen	Kolen	Kollen
Schelen	Schellen	Molen	Mollen
Spelen	Spellen	Scholen	Schollen.

M.

Omtrent de M staat het selve maar aan te wijzen

Borren	Bommen	Omen	Ommen
Korren	Kommen	Kramen	Krammen

N.

't Welk ook de n met twee woorden te kennen geeft.

Banen	Bannen	Tonen	Tonnen
Manen	Mannen	Zonen	Zonnen

O.

Van de o worden deze Tweklanken gemaakt
oe, ooi, en ou.

oe Woord

oe Woord gehooft in de volgende woorden

Boek	Goed	Loef	Spoed
Doek	Groen	Doed	Loef
Doek	Doed	Doen	Doel
Doen	Doen	Doel	Doel
Floers	Koek	Goet	Zoek

ooi Woord in deze woorden geleest

Boof	Gooi	Boof	Kooi
Boof	Boof	Boof	Dloof
Boof	Kooi	Boof	Coof

oo Gebruikt men op de volgende wyse.

Bou	Hout	Pou	Trou
Do	Kout	Rou	Drou
Fout	Lou	Smout	Dout
Gout	Mout	Stout	Zout

Enige maken geen onderscheid / tusschen de Tweklank, oe, en ou, schryvende onverschillig / Bouk, Douk, Snouk, voor Boek, Doek, Snoek; enz. dog hoe groot het verschil is / zo wel in den zin, als in de uitspraak, tusschen de Tweklank oe, en ou, kan uit deze onderstaande woorden afgenomen en verstaan worden.

Boond	Boed	Boou	Boe
Doek	Doek	Doou	Doet
Doet	Doet	Koou	Koet
Gou	Goet	Stou	Stoet
hou	hoed	Lou	Loe
Kou	Koe	Zou	Zoet

oe

't Ders

44 De Nieuwe Nederduitse

't Verschil van een enkele of dubbelde Klinkletter
bertoons zig by de o aldus:

o Enkel.	oo Dubbel.	o Enkel.	oo Dubbel.
Wojd	Woozd	Hot	Hoot
Lot	Loot	Dot	Doot
		Wojden	Woozden.

P.

De P. is een letter van scherper geluid als de F.
en wojd met een h agter zig in 't lezen / uitgespro-
ken als een F. Wezie hier van deze volgende wooj-
den:

Phantastie	Phenicien	Philadelphie
Pharao	Philo	Philostratus
Phariseen	Philemon	Phisica
Phenix	Philosooph	Philippus

Q.

De Q. is elgentlyk geen duitse letter / en in onze
Taal gantschelyk onnodig / waarom dezelve te-
genwoozdig by vele Schrybers / in 't spellen der ne-
derduitse woozden ook wojd verworpen: alsoe in
plaats van qu, gevoeglyk met kw deze volgende
woozden kunnen afbeelden:

Qwaad	Qwant	Qween	Qwoyl
Qwaal	Qwel	Qweer	Qwyn
Qwaam	Qweck	Qwoylt	Qwoylt.

Spel, Lees en Schryf-konst. 45

Maar sommige betrekken dit gebryk zo byre /
datse ook de vzeemde woozden met kw spellen /
schryvende Kwadrant, Kwartier, Rekwest, enz.
Maar dat mag niet wezen; want zo veel reden als
'er sijn / om onze woozden met onze eigene letters
te spellen / zo veel reden sijn 'er ook om uitheemse
met hunne eigen letteren te schryven.

R.

Van de R. valt niet byzonderlyk te zeggen.

S.

Daar is ten allen tyden verschil geweest onder de
Geleerden / over 't gebryk van de Cen de z, en wie
van die beide letters de scherpste is.

De meeste en erbareste in de Latynse en Griekse
Talen / namelyk Theodorus Beza, Julius Lipsius,
Petrus Ramus, en meer andere / hebben gevoozdeelt
en beweert / dat de s slapper / en van een zagter
uitspraak is / als de z, gelyk ook het zelve in de le-
zinge van de Latynse Taal, klaarlyk bespreut wojd:
zonder nochtan dat men daar een vasten voet / en
gelyke ebentebigheid in bevind.

Maar het heeft ook nocht aan Mannen ont-
boken / die het tegendeel hebben geleert / ende
staande gehouden / dat de s scherper / en de z zagt is;
en ze sijn daar in zo gelukkig geweest / datze elnde-
lyk het gebryk en 't goetbinden van de meeste en
beste Duitse Schrybers op haar sijn ghelegen / en
genoezzaam de overwinninge bekomen hebben.
Want men ziet / en 't kan van niemant ontkent
woj.

woorden / dat meest al de Woeken / dewelke tegene
woordig in Duits uithomen / dezen regel volgen / te
weten / van de S scherp / en de z zagt uit te spreken.

Om dan hier in eenig woord al den boezem te zet-
ten / en een algemene Regel te vinden / moet men op
den aart en d' uitspraak van de woorden letten / ofse-
zagt of scherp zyn; en daar by aan merken / dat al-
de woorden die met 2 of 3 Medeklinkers beginnen /
een S vooz aan moeten hebben; gelyk deze volgende.

Slaan	Steen	Stir	Schoon
Slaap	Steeh	Scher	Schoot
Staan	Slegt	Stpt	Schult
Stam	Stem	Stpl	Spruit
Staten	Snel	Stph	Stult
Behande	Spreu	Sph	Sluit
Schaar	Spek	Schik	Sault
Schraag	Schenk	Stoot	Spoed
Scham	Scheer	Stof	Spruit
Schaap	Schreef	Schol	Smult

Hier ziele nu / aandachtige Lezer / dat deze woordz-
woorden in 't begin scherp zyn / en twee of drie Me-
deklinkers vooz aan hebben / en daarom met ge-
spelt worden. Maar zo open Medeklinker aan-
fondg een Klinkletter volgt / zo zyn die woorden
zagt / en moeten derhalven een z vooz aan hebben:
't welk in de onderstaande klaarich word getoont.

Zaden	Zeker	Zinnen	Zoden
Zaken	Zelden	Zitten	Zogten
Zand	Zeden	Zichten	Zoggen
Zalven	Zenden	Ziele	Zuiden
Zacken	Zeben	Zonden	Zuiven
Zadels	Zeyen	Zoude	Zullen

Du zyn 'er behalven de eigen namen / nog enige
weinige woorden die dezen regel niet volgen / maar
daar van uitgenomen worden. Want SUI ver-
staat hier by een mens / die niet heel wop is. Sul-
len / op het ys te gpen. Wpderg / Sabel, Sagen,
Suiker, Sierlyk, Citroen, en diergelyke / zyn wel
woorden die aankondg op de Medeklinker een
Klinkletter hebben / maar moeten nochtans met S
gespeld worden / om datze scherp van uitspraak
zyn.

Integendeel / Zwavel, Zweren, Zwygen, en
al de woorden die zw vooz aan hebben / moeten zagt
uitgesproken worden / schoon zy met twee Mede-
klinkers beginnen; 't welk men alles dooz het ge-
blyk en een naukeurige opmerking ligtelph kan
onthouden.

T.

Dat de T van een veel scherper geluid is als de
D, en welke woorden met d of t agter aan geschre-
ven worden / hebbenwe boven by de d aa gewes-
zen. Laat ons nu wpderg tonen dat de kragt en
uitspraak van de Hebreusche Thau en de Griekse
Thera in onze Taal met Th word afgebeeld:
gelyk dat te zien is in

Thaddeas	Theodorus	Thema
Thamar	Theologant	Thras
Thamus	Theophilactus	Thomas
Tharsis	Theatrum	Thenen.

Want dit zyn uinheemse woorden / en de T word
hier met een blazinge uitgesproken / en daarom
moet

moeten die woorden met Th gespelt worden; gelyk nu getoont is.

Wanneer de F booz ia ie io of ia staat / wordze gelezen en uitgesproken als een c. Wyse hier van deze volgende woorden.

Patia	} Leest }	Pactia
Patientia		Pactencia
Reverentia		Reverencia
Conscientia		Conscientia
Aditio	} Leest }	Adicio
Docatio		Docacio
Adoptivus		Adoptivus
Adventivus		Adventivus

Maar zo'er een C booz de Lettergreep si komt / als in gestio, questio, dan moet de c als t en niet als c gelezen worden; dog dat gebeurt niet veel.

V.

In onze a, b, c, hebbende twebetel u, name- lyk u en v, dog elk van een besonder na'uur en uitspraak. De eerste is een Klinkletter, de tweede een Medeklinkletter. De eerste heet u, de tweede moet noodzakelyk een ander naam hebben: want het zou ganischelyk slydig zyn / deze twee onderschelden letteren met een en dezelve naam te noemen; gelyk nochtan onze Schoolmeesters doozgaans gewend zyn.

Daar zynder enige die de Medeklinker V van heten / om datze afkomstig is uit het Hebrceus, en aldaar die naam dyaagt. Maar dewyl van zo een tweed en ongeboelly geluid is / dat in onze spelling

ling geen beballigheid altoos bybringt / zo moeten wyze liever vee of ve, oin dat de w weo geheten word.

Deze v heeft enigling' gemeenschap met de f, maar is veel zoerfloejender. Ze by de F't genewe hier van gezegt hebben.

Men blind in de oude Drukken / die booz omtrent honderd jaren zyn geprent / datze gestadig u Klinkletter hebben gebrukt booz v Medeklinker / en v Medeklinker in plaats van u Klinker, waar booz ze zo wel den zin als de uitspraak hebben bedorven; gelyk dat te zien is in deze Voorbeelden.

Kwalyk.	Wel.	Kwalyk.	Wel.
Ual	Daal	Uis	Dig
Ual	Daal	Uic	Dic
Ualk	Dalk	Uot	Dol
Uangst	Dangst	Uon	Don
Ueel	Deel	Uul	Dul
Ueen	Deen	Uull	Dull.

Deze volgende woorden moeten met een dubbele of langluidende u geschryben worden.

Buur	Kuur	Duur	Cuur
Duur	Luur	Schuur	Uur
Guur	Muur	Stuur	Duur
Huur	Puur	Tuur	Zuur.

Men plag die woorden booz dezen dus te spellen / gelyk sommige ook nog doen.

Buer	Kuer	Dufe	Cruke
Duer	Luer	Schule	Uir
		D	Guer

30 De Nieuwe Nederduitse

Quet Duet Stuet Duet
Quet Duet Quet Duet

Maar dat deugt gantschelpf niet; want tve ongelpke Klinkletters (best al de Tweklanken die 'er 3pn) maken geen verlaning, maar vermenging. In 't geluit; 't welk so deze woorden niet te pas komt. Men siet ook dat deze spelling de Dyeemdelingen / ja zelfs onze eigene Dubboylingen / de woorden dikmaals aldus doet uitspreken.

Bu-er, Du-er, Mu-er, Schu-in, Zu-ir, enz.

W.

Gelph het ongerymt is / tve letteren met ena naam te noemen / so is het ook zeer beghelpf ene letter tweledig uit te spreken: want een letter (behalven de Klinkers) is maar een gedeelte van een Lettergreep, dewelke alle eenledig 3p.

Hier in munt onder anderen uit / de letter w die van meest al onze Duitse Schoolmeesters, door een oud gebruik / en kwade gewoonte Dubbeld'uwe geheten wordt. Daar nog de naam / nog het geen 'er mee gemeend wordt / in dit gebruik niet kan te pas komen: Want de naam van deze letter is / volgens de klank / in welke 3p gehoozd wordt / wee, of we, en geenzins Dubbeld'uwe, 't welk dubbelpk uit deze volgende woorden kan bespeurd worden.

Wel	Wat	Weg	Wol
Want	Weeld	Wiel	Wond
Daar	Deet	Wien	Woud
Wat	Wet	Wit	Woyd.

Spel; Lees en Schryf-konst. 31

En 't gene door de naam van Dubbeld'uwe aaria geduid wordt, is ook geheel mis; dewyl de w niet uit tve enkelde utwen wordt samen gezet / gelph de naam Dubbeld'uwe schijnt aan te wijzen; want indien dit so waat / dan zou men deze volgende woorden aldus kunnen spellen.

Woor	Woor	Schwo	De
Dur	Dur	Dur	Dur
Quur	Dur	Quur	Zur

In plaats van

Duur	Wuur	Schuur	Wuur
Duur	Duur	Duur	Duur
Quur	Duur	Quur	Zuur

Maar wie siet niet dat zulks uit fragt van de letter / geheel onmogelph is? Dieswegen is het veel beter / deze letter geen Dubbeld'uwe, maar met '3pn' rechte naam wee te noemen / gelph ook de Hoogduitsen doen.

Op verwerpen ook gantschelpf het kwaad gebruik van wt; in plaats van uit, te zeggen / gelph men mede in de oude Duitken siet; als wt, wt gang, wistel; enz. maar spellen altpd uit, uitgang, wistel, want het is bekend dat men niet een Lettergreep kan spellen / hoe klein dat 3p ook 3pn / of men moet 'er een of meer Klinkletters toe gebruikenz; so kan dan van wt, 3pde maar tve Medeklinkers, geen Lettergreep gemaakt worden.

X.

De X is geen duitse letter / en in onze taal ook niet

niet nodig. In de uitheemse woorden alleen/ woordje booz aan geschreven; Gelpn te zien is in

Faberius Emophon Emocrates
Fantes Feryes Epflus.

Maar agter aan de woorden van onze Taal/ daartoe booz dezen ook plagt gebruikt te worden/ kan men haar geluid met ks, die onze natuurlijke letters spn/ volkomenlijck afbeelden: Deze hier van deze volgende woorden.

Straks Fiks Slinks
Stuks Fluks Blifsem.

Y. Z.

Van de Y. is bp de I. en van de Z. is bp de S. duidelijck gehandelt. Op menen dan dat- we hier mede onze gedagten/ over de letteren van 't a, b, c, en hoe dezelve tot Lettergrepen en woorden moeten samen geborgt werden/ aan den opmerkenden Lezer kozt en klaar genueg hebben boozgestelt; en derhalven gaan wy over tot iets anders.

VIERDE AFDELING.

Waar in verscheiden Ambagten, Vogel- len, Visschen, en meer andere dingen worden genoemd.

De Ambagts-lieden zyn

Boekdukkers	Zeevleders	Buffemakers
Boekbinders	Schilders	Bullekammers
Boekverkoopers	Eedelmakers	Stratemakers
Bakkers	Schippers	Slagters
Bouwwers	Leideliyers	Causlagers
Kistmakers	Winkeliers	Kledemakers
Goudsmiden	Cinnegleters	Plaatspuders
Silversmidz	Verbergiers	Kopstagers
Diamantspuders	Schoenlaggers	Papiermakers
Steruspuders	Waders	Knopmakers
Glasblazers	Wetselaars	Wondzaagers
Apotekers	Voedemakers	Molenaars
Schijpwerkers	Wieldzaagers	Konsejdelers
Cimmerlieden	Landmeters	Lakenmakers
Beelhouwers	Veruustelingen	Koreneters
Goudslagers	Messmakers	Speldemakers
Figuurspuders	Groffmits	Pottebakkers
Wintemeesters	Naaldemakers	Lakmakers
Zelmakers	Ketelaars	Kuipers
Schermmesters	Kleermakers	Scharensppers
Schijpers	Geelgleters	Lompenskra-
mers.
Schoenmakers	Visschers	
Roventers	Bandemakers	

Namen van verscheiden Vogelen

Struisvogel	Kwakkel	Leenborck
Pheix	Zwaluwe	Kanarienvogel
Acend	Luffter	Paradysvogel
Dabik	Dulf	Borgans
Koekhoek	Beeru	Ralk
Kraje	Kalkoen	Bontekraal
Kabe	Dagtegaal	Geelbink
Exer	Dinh	Snip
Uu	Dog-ef	Goudbink
Sprgt	Duffche	Kwikkeers
Daauwe	Dellikaan	Lyster
Daan	Papegaal	Kieft
Gen	Distelbink	Kwartel
Gang	Belger	Datpys
Kraan	Kroepvogel	Kromhaan
Osebaat	Krohoen	Hoedhoysjen
Zwaan	Winterkonink	Kiaf

Namen van verscheiden viervoetige

Dieren.			
Olfant	Buffel	Wolf	Bebee
Kameel	Stier	Doh	Oter
Senhoorn	Os	Geit	Dog
Paard	Koe	Sreenbok	Haas
Ezel	Kalf	Darken	Konijn
Hart	Leeu	Ram	Cher
Dinde	Opger	Schaap	Euel
Bee	Luppaert	Gond	Herbarcken
Gland	Bee	Kiat	Nap.

Werkhat	Kof	Krokkobil	Krokkobil
Mol	Dauß	Kengst	Dabde

Namen van velerlei Vissen.

Dalbif	Salm	Doojn
Zeehalv	Stoek	Sprelling
Zeehond	Elst	Rog
Zeehaan	Bot	Garnel
Strobif	Schol	Nal
Haring	Karper	Krab
Bjulinof	Draem	Elina
Kreeft	Daars	Gunte
Steur	Carrebot	Dof
Kabbelfau	Longe	Doffelen
Schelvis	Zels	Ostier.

verscheiden soorten van Geld.

Kroonen	Daalder	Stoters
Rozenobel	Goudgulden	Dubbeltjes
Goude-Lewen	Halve Rphs.	Stuibers
Angelotten	Daalder	Gjoten
Dukaten	Guldeng	Coztjes
Diftoletten	Rphs-ooyden	Duiten
Dukaton	Schellingen	Denningen
Dylegulden	Realen	Rpien
Rphsdaalder		

Velerlei Boom- en Aard-vrugten.

Appelen	Druimen	Kerffen
Persen	Poten	Krieken
		Kastan.

Maasjen	Madys	Apphoyen
Dppen	Ajulin	Looh
Mispelen	Bete	Culinbonen
Preziken	Lactik	Kapen
Dyulben	Karbel	Doxtelen
Moerbessen	Petercelp	Kool
Harbessen	Quee-appelen	Kromkommerg.

Den Timmerman werkt in

Eken	Depelen-hout	Dpge-bomen
Beuken	Appel-bomen	Mispel-bomen
Berken	Pere-bomen	Eller-bomen
Effenen	Druim-bomen	Palm-bomen
Elzen	Kerfe-bomen	Pote-bomen
Willigen	Klater-bomen	Wafelaar
Spereen	Dull-bomen	en meer andere.

Het werk van den Huisman bestaat in

Zaen	Houtwen	Barhen
Majen	Boutwen	Strojen
Dojen	Eggen	Spden
Wannen	Schuppen	Baren
Doeren	Spaden	Lopen
Maesten	Bojen	Spaden

De namen der zeven vrye konsten.

Grammatica / Dialectica / Rhetorica / Musica /
Arithmetica / Geometria / Astronomia.

De zeven dagen der Weke.

Zondag / Maandag / Dingsdag / Doensdag /
Donderdag / Dypdag / Zaterdag.

De zeven Planeten.

Saturnus / Jupiter / Mars / Sol / Venus /
Mercurius / Luna.

De zeven Metalen.

Goud / Silber / Koper / Yzer / Tin / Lood /
Witkijlber.

De vier Getyden des Jaars.

De Lente / Zomer / Herfst / Winter.

Namen der vier Evangelisten.

Matteus / Marcus / Lucas / Johannis.

De vier Winden der Wereld.

Oost / West / Zuid / Noord.

De vier delen der Wereld.

Europa / Asia / Africa / America.

De twaalf Maanden des Jaars.

Januarus	Masus	September
Februarius	Junius	October
Martus	Julius	November
Aprilis	Augustus	December.

De twaalf tekenen van den Zodiak,

Aries	Leo	Sagittarius
Taurus	Virgo	Capricornus
Gemini	Libra	Aquarius
Cancer	Schorspio	Pisces.

VYFDE AFDELING.

Behelzende Verscheiden zo gemene als ongemene Mans en Vrouwen Namen, die in de Spel, Lees en Schryf-konst, van een zeer groot en nuttig gebruik

zyn.

Adam / Abrahah / Adriaan / Ambrosius / Aristoteles / Alexander / Aurelius / Auerus / Achilles / Acterres / Adolphus / Antonius / Ammon / Amos / Albartus / Arpharad / Arminus / Arnoldus / Athanasius / Alphonus / Arrippa / Abigail / Adriaantje / Agathe / Alce / Agnet / Annetje / Alida.

Bar.

Bartholomeus / Balthazar / Benedictus / Bernardus / Bonaventura / Barolous / Beniamin / Bileus / Barent / Baruch / Bozhardus / B. ritus / Berengarius / Baal / Bartelt / Boas / Barnabas / Barbera / Beatix / Berentje / Barta / Bella.

Carolus / Cicero / Claudianus / Chysofornus / Cyprianus / Cozrellus / Cleophas / Chyftianus / Cam / Casparus / Cephas / Coenradus / Ceillus / Crispinianus / Catharina / Cecilia / Chyftina / Clafina / Clara / Cleopatra / Coznelia / Cuniera.

Daniel / David / Nathan / Diederik / Demogenez / Demostenes / Dionysius / Darlus / Theocletianus / Demetrius / Didimus / Dzielincourt / Drusus / Dauwe / Debora / Diewertje / Derkhe / Dorothea / Djesje / Dina / Della / Druilla.

Egbertus / Emmanuel / Engelbert / Ernestus / Everhardus / Enzebius / Elia / Ezechiel / Everwyn / Elert / Erasmus / Eyzalm / Eleazar / Edoas / Elahim / Esau / Ezechias / Elam / Elmas / Elasaph / Eneas / Epaphra / Epaphroditus / Epictetus / Eutichus / Elizabeth / Eva / Evertsen / Emerentia / Ester / Engelsen.

Fabius / Franciscus / Fredericus / Ferdinandus / Festus / Felix / Fortunatus / Florus / Pausus / Felho / Francpna / Flora / Frederica / Fabiana.

Gabriel / Gerrit of Gerhardus / Gysbartus / Gregorius / Gillis / Gerbrand / Gofen / Godelwynus / Goovert / Gufabus / Gidon / Gerard / Gemaliel / Gerson / Gollat / Gargen /

E 2

sen/ Geertruit/ Gespna/ Geertjen/ Gyles-
sen.

Hans/ Harmen/ Hendrik of Henrickus/ He-
ricus/ Hercules/ Haman/ Heronimus/ Hugo/
Hillegond/ Hudercus/ Holopharnes/ Horatius/
Hilarius/ Haggat/ Harog/ Hiskias/ Hoseas/
Herodis/ Himeneus/ Hadewig/ Hildegond/ He-
lena/ Hester/ Hiltjen/ Hendrina/ Hubertjen/
Herodias.

Jacobus/ Johannes/ Jason/ Jasper/ Jels/
Jeremias/ Jezus/ Job/ Joest/ Josephus/
Jsaak/ Selius/ Jufimus/ Jsaël/ Jocrates/
Jnodorus/ Jarius/ Jambres/ Jechonias/
Jezatas/ Jesse/ Jozua/ Jephtha/ Jonaas/ Ju-
nius/ Jufius/ Judas/ Jabel/ Japhet/ Jo-
jakim/ Jebu/ Jeroboam/ Jetro/ Sobab/ Joël/
Jofab/ Jonadab/ Jonatan/ Jofaphat/ Jbo-
seth/ Juda/ Jfmaël/ Jubal/ Jffaschar/ Ja-
comina/ Jfabeila/ Judit/ Joogje.

Kael/ Kerck/ Koenraad/ Keegje/ Klaag/
Krislaan/ Kasper/ Kevan/ Kahat/ Kad-
mus/ Kemuel/ Korah/ Klaagjen/ Kunne/ Kila-
ra/ Keturra.

Lambert of Lambertus/ Lucas/ Laurentius/
Leonardus/ Lieuwe/ Lodewyk/ Libius/
Lactantius/ Lebulinus/ Lubbert/ Laban/ La-
mech/ Lemuel/ Libini/ Lpsantus/ Lot/ Lidia/
Leonora/ Ljabet/ Lea.

Matteus/ Marcus/ Maximiliaan/ Marten/
Melchior/ Mecus/ Michiel/ Melis/ Men-
so/ Mauritijs/ Melchizedek/ Metridatus/
Mordachai/ Mephibozet/ Motes/ Malchus/
Matthias/ Manaffon/ Manasse/ Mahalaleël/
Malachias/ Meract/ Metusalem/ Median/
Moab/

Moab/ Magtelt/ Margarieta/ Maria/ Marta/
Magdalena/ Maaike.

Nabal/ Nabor/ Natan/ Nero/ Nestor/
Nicolaus/ Nicodemus/ Nibucadnezar/
Niptunus/ Natanaël/ Nebuchodonozor/ Nar-
cissus/ Nchemta/ Natan/ Noag/ Nadap/
Nimrod/ Nahum/ Nabasot/ Naaman/ Nelt-
jen/ Niesjen.

Octavianus/ Olymptas/ Onesimus/ Ol-
vier/ Onesiphorus/ Otto/ Origenes/
Obadijah/ Obed/ Onam/ Oram/ Orniël/
Onas/ Olymptas/ Ocrabia.

Paulus/ Peler/ Petrus/ Phillippus/ Pontius/
Pillatus/ Pantagruel/ Prolomeus/ Pinchas/
Plurarchus/ Pitagoras/ Pharao/ Phylia/
Publius/ Paltziël/ Phleg/ Pildas/ Pircam/
Pofphar/ Potiphera/ Philemon/ Prochorus/
Phigeilus/ Philegon/ Pytologus/ Pauptje/
Petronella.

Quintilianus/ Quiryn/ Quintus.

Raphaël/ Reiter/ Robbert/ Roeland/ Rodol-
phus/ Rombout/ Roelof/ Ruyter/ Rinke Ka-
phaë/ Richart/ Robsake/ Richabram/ Ruben/ Rab-
saris/ Rechab/ Rehuël/ Ramalla/ Risen/ Rodg-
hus/ Rachel/ Rebecca/ Reinderjen.

Salomen/ Samson/ Sebastiaan/ Samuel/ Sp-
mon/ Socrates/ Silvester/ Sdrchtas/ Sche-
ba/ Saul/ Sanherip/ Saphan/ Silla/ Statius/
Sofipater/ Stechanus/ Secharias/ Salmanafer/
Sedul/ Seleucus/ Segius/ Serubabel/ Sichem/
Silvanus/ Simeel/ Sifak/ Siffeta/ Sara/
Stpntjen/ Suzanna/ Saartjen.

Tactus / Targulnius / Theodorus / Teunis /
 Tiberius / Titus / Timotheus / Thomas /
 Thophlactus / Tertullianus / Theophrastus /
 Tautus / Tubal Tobias / Tiphon / Tyndas /
 Tigliath / Tertullus / Tichicus / Tamar / Trpnijs /
 Tanneke / Teunije / Trulje.
Valentin / Valgillus / Valerius / Vespasianus /
 Vexith / Vriag / Vrsinus / Vsa / Vzel / Vrick /
 Vbal / Urbanus
Warnetus / Wornant / Walraven / Willem /
 Watse / Wolter / Willempna / Wendeltje /
 Walbarnia / Wpffe.
Xantus / Xenophon / Xenocrates / Fabertus /
 Xerxes / Xantippe.
Ymenus / Yzebrand / Yde / Yda / Yske.
Zebedeus / Zacheus / Zenas / Zilpa / Ze-
 lapheads.

ZESDE AFDELING.

*Waar in gehandeld word van de Schryf-
 konst in't gemeen; mitsgaders hoe
 men een Penne wel zal snyden,
 houden en voeren.*

Indien men vlog, sierlyk, en na de konst wil
 schryven, is voor eerst van noden dat men hebbe
 bekwaame middelen die daar toe kunnen dienen,
 namelyk goed wit Papier, dat wel gelymt is, goeden

zwart-

zwarten Inkt, en boven al een goede Pen; want die
 geen Penne na zyn hand heeft, zelden zal hy na zyn
 wille kunnen schryven.

Om een goede Schryf-penne te maken.

Een Penne kan bekwaamelyk gemaakt en tot schry-
 ven bereid worden, met vier sneden, te weten,
 aldus. Men zet de scherpte van 't Pennemes op den
 buik der schagt, en snyd het voorste einde schuins af,
 het welk de eerste snede is. Daar na doet men een
 klein sneedje in de rugge van de schagt, om de glip
 afspleet te maken; dan moet men de ene zyd der Pen-
 ne zodanig afnemen, dat men naderhand niet meer,
 of immers zeer weinig daar aan behoeft te snyden:
 Dit is de tweede snede. Op gelyke wyze handeld men
 ook met de andere zyd der Penne, dat is de derde sne-
 de. Nu blyft nog overig de afsnyding van de buik,
 die men tot op de helft van haar dikte zal afnemen,
 tweemaal, of ten minsten anderhalfmaal zo lang, als
 den bek der Penne is; en dit is dan de vierde snede.

De lengte van de bek, gelyk ook van de glippe,
 moet na den aart der schagt gemaakt worden; is de
 schagt hard, zo moet den bek en spleet lang wezen,
 anders is de Pen te styf en onbekwaam; maar indien
 ze zagt en week is, dan moet de glip korter zyn,
 of de Pen zal niet deugen.

Dit gedaan zynde, moet men de Pen korten, dat
 is, men moet de beide beentjes op de nagel van de
 linker duim, schuins afsnyden, want den duim is
 daar toe het gereedste middel, zeten de scherpte
 van het Pennemes op den rugge van den bek der Pen-
 ne, en snyden zo van boven nederwaards, niet slomp

af, maar een weinig schuins na de Punt der Penne, toe om de zamenbindinge der letteren, daar zeer veel aan gelegen is, des te fynder te kunnen maken. De bek moet breed of smal gelaten worden, na dat men grof of fyn wil schryven.

*Hoe men een Penne wel zal houden
en voeren.*

De Penne nu dus gesneden zynde moet men die aanvaaten en houden met drie vingeren, namelijk met den duim, den voorsten en den middelsten vinger, sluitende deze drie vingeren driehoekswyze om de Pen; in diervoegen, dat den voorsten vinger met den duim bykans gelyk staat: en den middelsten een weinig langer.

Deze vingeren moet men in 't schryven regt uit steken, en sluitende niet al te vast om de Pen; welke Pen men houden moet beneffens den nagel van de middelste vinger, maar daar niet op of over. Wyders moet men in 't schryven bykans regt op zitten, en leggen het papier, daar men op schryft, regt voor zig, zonder het lichaam schuins te drajen, of met de borst tegen de tafel te leunen, alzo dat zeer ongezond is. Ondersteunt dan het lichaam alleenlyk met den linker arm, legt die op de tafel, om den rechter, dat den schryf-arm is, en die men dicht aan 't lyf moet houden, zo datze de tafel niet veel roert, daar door te verligten: want hoe lossere en beter geschreven, hoe minder den schryf-arm de tafel raakt. Welke dingen, dewylze een groot gedeelte van de Schryfkunst uitmaken, met allen ernst moeten in acht genomen en betragt worden. *Van*

Van de Schryf-konst in 't gemeen.

Omtrent de Schryf-konst in 't gemeen heeft men aan te merken, dat de Lichamen der Letteren glad, sierlyk, en groot moeten zyn, de beentjes der zelve onder en boven even dik, even schuins, en even verre van malkanderen; gelyk ook de letteren even hoog, dat is, onder en boven gelyk, en zo net gereguleert moeten zyn, als olze nevens een lynie gezet waren.

Maar boven al moet men dit in acht nemen, namelijk, dat men om vlogt te schryven, de letteren niet een helder fyn trekje aan malkanderen binde, en derhalven de penne in 't schryven geen zins ophigt, voor dat het gehele woord, hoe lang het ook zy, geschreven is, ten ware men door de oingehaalde of iets anders daar in belet wierd; als dan moet men de penne zo nejes daar weer aan weten te voegen, dat men niet kan zien datze opgeligt is.

Nogtans gaat dit zo verre niet, dat men ook de woorden aan malkander bind, want dat zou te onduidelyk voor den Lezer zyn. Tusschen yder woord behoorde dan zo veel wit te blyven, dat 'er een of ten hoogsten een m kan staan.

Aangaande de Regels, hoe verre die van malkanderen moeten staan, daar in heeft men zig te schikken na den aart van 't schrift dat men begeert te schryven; want na dat de Letteren groot, klein, of met vele trekken doorvlogten zyn, daar na moeten ook de regels dicht of verre gezet worden; dog met die bepalinge, datze alle even verre van malkander staan. Maak ook uwe regels voor en agter gelyk, en even lang,

lang, vermits dat mede tot sieraad van 't geschrift kan dienen.

't is prylyk, en in de belle scholen ook gebruikelijk, dat men de jeugd een *grove* en *vette* letter late schryven; dewyl men daar in de mismaaktheden kan zien; en veel beter van groot tot klein, als van klein tot groot kan overgaan.

Van de Schryf-konst in 't bezonder.

Wat de Schryf-konst in 't byzonder aangaat, het is zeker, dat die beter met de hand, als met de mond kan geleerd worden; en daarom zullen we maar met weinig woorden zeggen, 't gene wy oordelen dat hier meest te pas komt.

Onder vele verscheiden Handen, is 'er geen van zo groten gebruik, als de *Italiānse*; want dat is een hand die sierlyk staat, die wel vloeid, en die in alle landen gemakkelyk kan gelezen worden. Meest alle de *Italiānse* letteren nemen hūn gedaante van een *ovaal*, of, eirond, derhalven moet men de *o*, die *ovaa*lyze getrokken word, wel leren maken.

De *c*, waar uit de *a*, *o*, en meer andere letteren worden gemaakt, begint men van boven met een klein net kladderje, trekkende voorts haar lichaam van boven na beneden, als of men een *o* wilde schryven.

De *m* en *n* zyn twe letters, die grote sieraad aan de schriften geven, indien ze wel gemaakt zyn; 't is dieswegen nodig, dat men hare beentjes glad, schuins, even dik, even lang, en boven met ronde hoekjes, gelyke verre van malkander zette.

De *b*, *d*, *h*, en *j*, zyn letters daar v n de leden boven uitspleu, deze maakt men de een omtrent als

de

de andere, namelyk even dik, even lang, en daar 't bezonder op aan komt, even schuins, niet heel mager, en vooral boven niet spits, maar niet rone hoofjes. Zommige maken deze leden open, andere toe, 't welk wy alleens agten te zyn, zoze maar wel gemaakt worden.

De *f* en *t* zyn gehoofde en gesteepte letters, men moet die niet heel regt, maar een weinig gebogen, onder en boven byna even verre uit de regels laten schieten, en doorstrepen de *f* met een syn streepje, zodanig van hoogte dat het met het bovenste van de lichamen der nevenslaande letteren gelyk is, maar vooral niet hoger.

Als 'er twee *tt* of *ff* naast malkander komen, doortreep men die beide met een streep, dog niet eer, voor dat het woord geschreven is, om de oplichtinge der Penne te schuwen.

En *s* maakt men de helfte langer als een *i*. Boven de *u* behoef men geen teken te zetten; om darze zonder teken wel kan gekent worden. Dit agten we hier van genoeg te zyn; dewyl het dog onmogelyk is, de Schryf-konst aan iemand door woorden te leren.

ZEVENDE AFDELING.

Waar in gehandelt word van de Tekens der Onderscheidingen en Bestiptheden der redenen, dieder in't lezen en schryven moeten waargenomen worden.

Laat ons nu ook iets zeggen wegens het onderwys van de Tekens der Onderscheidingen en Stipjes, die in onze Nederlandse Druk en Schriften gebruikt worden, want zo men net en met verstand wil lezen, moet men, uit aanmerking van de Tekens der Onderscheidingen noodzakelyk weten, waar men in't lezen moet ophouden of rusten, om den zin deste bettere verstaan; of anders is al onze lezen duister en ververt. Men moet dan eerst wel valt kunnen lezen, eer men de kragt dezer Tekens kan begrypen, maar in 't schryven moet men die voornamentlyk weten te maken en te verstaan; want indien men een Brief, of iet anders schryft, zonder de Tekens der onderscheidinge daar behoortlyk in te voegen, kan niemand van onze mening volkomen zeker zyn.

De Tekens der Onderscheidingen zyn dan deze:

1. (,) *Comma*, Streepje, of Scheid-teken.
2. (;) *Punct-comma*, of half Lit-teken.
3. (:) *Duo-puncta*, of Lit-teken.
4. (?) *Interrogatio*, of Vraag-teken.

5. (!) *Admiratio*, of Verwonderings-teken.
6. () *Parenthesi*, of Tusschen-inzellings-teken.
7. (-) *Copulatio*, of Samenknopinge.
8. (·) *Divisio*, of Scheid-teken.
9. (') *Apostrophus*, of Teken van wegneming.
10. (·) *Punct*, of Sluit-teken.

1. *Van't Streepje, of Scheid-teken.*

Dit Teken word by de Grieken *Comma*, en by de Latynen *Virgula* genaamd: zyn gedaante is in de Griekse en Latynse Druk aldus (,) maar in de Hooge en Nederduitse Schriften, is 't een regt schuins streepje, als hier (/). Met dit teken worden onderscheiden alle Woorden, Namen, Spreuken en volkomen Redenen. En overal waar dit teken staet, moet men in't lezen een klein weinig rusten, en den adem wat verhalen; als by voorbeeld: *Den Heiligen Job had veel Kinderen, veel Rydommen, veel Ossen, veel Kossien, veel Schapen, en veel Kalveren.*

2. *Van de Punct-comma, of Semicolon;*
in duits Half Lit-teken genaamd.

Dit Halve Lit-teken word gezet agter een eerste, tweede en derde deel van een rede, die te zamen een volkomen zin uitmaken; by voorbeeld: *De Kalk en Steen is gekopt; de Metzelaars en handlangers zyn aangegenomen; de Timmerlieden zyn gehuurd; en also is alles bestelt dat tot den opbouw van het huis vereist word.* Ook stelt men dit Teken gemeenlyk als 'er het woorden *want, dewyl, derhalven*, of diergelyke agter volgt;

volgt; want die woorden dienen tot nader bewys en redengevinge van 't gene te voren is gezegt. En alwaar men dit Halve Lit teken gedrukt of geschreven vind, moet men den adem de helfte langer verhalen en rullen, als by de Comma.

3. Van de dubbelde Stip, of 't Lijsteken (:)

Dit dubbelde Stip, of het Lit-teken word geseld agter een lit, of valt gedeelte van een rede, dat op zig zelf een zin heeft, en kan worden verstaant dog, daar men egter nog iets kan byvoegen, dat mede diend tot verklaringe van 't voorgaande: om alzo den volkomenen zin te besluiten: by voorbeeld; *Een goede gelegentheid moet men niet laten voorby gaan. want wy weten niet of ons die weer zal ontmoeten*

4. Van 't Vraag-teken. (?)

Dit Teken moet men altyd stellen agter een vragende rede: dat is, als men schryvende iets vragt: by voorbeeld; *Wie is de man, die lust heeft ten leuen? die dagen lief heeft, om het goede te zien?* Psalm 34: 13.

5. Van het teken der Verwonderinge ofte Verbaasheid (!)

Dit Teken moet altyd worden gestelt, als men in 't schryven een reden voor heeft van *Verwonderinge, Verbaasheid, of Verschrakkinge*; of als men enige beklagte doet: gelyk by voorbeeld; *O ongelukkige!*

Ag wat er nog hulpe voor u! maar belaat! het is nu te verr' gekomen!

6. Van 't Tusschen-instellings-teken. ()

Dit Tusschen-instellings-teken word gebruikt daer men iets tusschen een rede wil invoegen, dat (om zo te spreken) als van te zyden ingeworpen word, om de zaak dies te klaar der te doen verstaan, ('t welk men, zonder den zin te krenken, daar ook kan nitalen) en word geseld met twee halve maandjes, waar van 't eerste halve maandje gezet word in 't begin van 't gene men tusschen insteld, en het ander in 't einde of agter aan, en word gerekend aldus: by voorbeeld, Gen. 49: 10. *De Srepter* (dat is de Koninglyke Regeringe) *en zal van Juda* (dat is de Stamme Juda) *niet wyken, nog de Wetgever* (dat is het Joodsche Sanhedrim) *van tusschen zyne voeten, tot dat de Silo* (dat is Christus de Vrededorl) *komt.*

7. Samen-knopings-teken. (-)

Dit Teken word gebruikt als men twee zamengeselde woorden aan malkanderen wil binden, het welk geschied op deze wyze; *Schryfmeester, Inkt-kaker, Schryf-penne, Grof-smit, en meer andere.* Dog vele Schryvers zyn van gevoelen, dat dit juist niet volstrekt noodzakelyk is, om dat die woorden zonder *scheid-teken* gemakkelyk genoeg kunnen gelezen worden.

8. Van het Teken der Verdelinge. ()

Dit Teken beduid een Verdelinge der woorden, die uit meer als een Lettergreep bestaan; en dat

Teken moet men gebruiken, als men op het einde van de regel in 't schryven een woord van malkanderen moet delen; vermits de regel te kort valt, om het gehele woord daar te zetten; scheidende dan het woord in dezen, steld men als dan na 't laatste geschreven deel, het Teken (=of-).

9. Het Teken van Wegneming of Uitslatinge. (°)

Met dit teken toond men de Wegneming van een Zelf-klinker, en word altyd gesteld in de zelfde plaats, daar de Klinkletter is afgewerd; om aan te wyzen dat daar een Zelf-klinkletter is uitgelaten; by voorbeeld, *d' eerste, d' akker, 't allen, 't uwe*, enz. in welke woorden dit Teken moet staan agter de *ä* en *ä'*: om dat daar de uitgelatene Klinkletter behoort te staan. Somtyds gebruikt men dit Teken nog op eën andere wyze, maar 't word als dan eeri *Apheresis*, of Voor-afneming genoemd; en dan steld men dit Teken voor de *'t of 's*, vermits de Klinkletter daar voor heen weggenomen is: gelyk men in deze woorden kan zien: *'t is, 't zal, 't welk, 't volk, 's morgens, 's avonds, 's nagts*, enz: dit betekend zo veel als of 'er stonde, *Het is, het zal, het welk, des morgens, des avonds, des nagts*.

10. Van het Sluit-teken of Stipje. (.)

Dit Stipje steld men agter een vasten en volkomenen zin, en men moet het volgende woord altyd met een grote Voor- of Hoofdletter beginnen; aangezien men dit Stipje der vorige rede of zin heest gesloten.

Wy:

Wyders moet men alle amten, alle eigen namen van menschen, gedierten, landen, dorpen, planten, bomen, vrugten, bergen, rivieren, en diergelyke meer, met een Kapitale, of Hoofdletter schryven.

MERKT: (°) Dit Teken word gezet boven woorden daar een medeklinker uitgelaten is, als *Nederland, weergeven*, enz. in plaats van *Nederland, wedergeven*. Dit komt zeer veel te pas in Digtkonst. (°) Dit Teken word gesteld boven een Klinkletter, die men, in de uitspraak van een nevingaande Klinkletter wil afscheiden, als in deze woorden, *geëindigt, geërgert, Israëls, Joël, Abigail*, enz.

(°) Dit Teken stelt men boven een Klinker, die hard en helder moet uitgesproken worden, by voorbeeld; *dégen, zégen, régen, béven, benéden*; gebéden; dog andere oordelen dat dit onnodig is.

Kort Taal-berigt, 't welk wy hier tot een Toegift zullen byvoegen.

Om nu ook nog een woord of twe van de zaak en spraak zelve te spreken, zo weet dat het een grote volmaaktheid en sieraad van een Taal is, dat hare woorden wel geschikt en onderscheiden worden: want of schoon het Spreekwoord bekend is, het welke zegt:

*Gevoelt met hen, die 's booft om wetenschappen
breken;
Maar voegt uw' Spraak en Taal waar dat de luider
spreken.*

F.

Ea

En wederom *En wederom* is een bywoord, dat men niet verbonden te zyn, of wy mogen met reden en bescheid in dit geval alles te voorschyn brengen, dat tot meerder gemak en sieraad dienen kan. De overeenstemminge der geleerden, is de regte gewoonte in het spreken. Men in dezen Regel hebben we de volgende woorden onderscheidentlyk aangemerkt. *Dy, dyn en dit*, zyn verouderde duitse woorden, dewelke om darze een hard en onaangenaam geluid hebben, nu niet meer worden gebruikt, dan alleen in toorn en gekyf, zeggende: Du bengel, du booswige; du verrader; Dyn schelmstukken, Dat dy de Beul sla, enz.

Doe, cum, is een bywoord, en beduidt *als*. *Doe Augustus Rooms Keizer was, is Christus geboren*. Maar om onderscheid te hebben tusschen het werkwoord *Doed, facere ik doe, ik make*, zo gebruiken wy liever het woord *doen*, zeggende, *Toen Augustus Rooms Keizer was; is Christus geboren*.

Dog, sed, en tog, sodes, geven niet het zelve te kennen. *Dog*, geeft reden in 't vervolg van een verhaal, en is zo veel als *maar*. Het word zo wel gezegd, *dog* gaat niet vast. *Tog*, is een smeek woord; *Doe het tog, of ook wel een bevellinge; ja tog, 's is tog zo, als ik zegge*.

Die, en de, zyn twe woorden van onderscheiden gebruik en betekenis. Maar zo wanneer, en in wat gele-

gelegenheid inen *de* of *die* moet zetten. daar in word van vele Schryvers grofelyk gedwaalt, want zy schryven somtyd *die Koning, die Heren, die Legers*, enz. schoon zy in 't voorgaand niet een gewag hebben gemaakt; nog van *Koning*, nog van *Heren*, nog van *Legers*; verhalven behoordenze dan te schryven *de Koning, de Heren, de Legers*, enz. Het woord *die*, moet alleenlyk dan geschreven worden, namelyk, als 'er *de welke, of dezelve, of de zodanige* in deszelfs plaats kan worden gezet, behoudens een goeden zin.

Hem en *zig*, hebben een merkelyk onderscheid, hoewel eaar in 't spreken weinig op word gelet. Hy heeft *zig* bekeerd, moet men zeggen, en niet hy heeft *hem* bekeerd; want *zig* te bekeeren, is *zig zelve* bekeeren; maar *hem* te bekeeren, is *een ander* bekeeren.

Het verschil tusschen *hem* en *hen*, moet ook in agt genomen worden. *Hem* word van een man in 't eenvoud gebruikt. *Hen* in 't meervoud.

Hen en *hun* hebben een onderscheiden gebruik. *Hen*, is een *Substantivum*, en geeft het meervoud der mannelijke personen te kennen. *Hy zeide tot hen*, dat is *henlieden*; maar *hun* is een *Adjectivum*, en dat moet gebruikt worden als men van hunne *goederen, daden of hebbelykheden* spreekt. *Het zyn hunne huiszen, werken, bekwambeden*, enz.

Kennen, wscere, en *konnen, posse*, ik *ken* en *ik kan*, zyn van zeer groot onderscheid, gelyk wy alle weten; *dog* worden in *Holland* van 't gemeent volk onbedagtelyk door malkanderen gebruikt.

Leggen, ponere, en *liggen janere*, zyn na 't gevoelen van sommigen, ook van verscheiden betekenis en gebruik. Zo zeyd men iets van zyne plaats *leggen*; en anders op zyn bedde *liggen*, en verflagen *liggen*, enz.

Niet, non, Niets, nihil. *Niet lochert de daad van*

ten zaak, als het is niet waar, of ik heb dat niet ontfangen. Niets ontkeut de zake zelfs, geheel en al, ik heb niet ontfangen.

Ooit en nooit spreken van den voorgaanden tyd: immermeer en nimmermeer van den toekomenden; maar dit onderscheid is niet zakelyk; en gaat ook niet vast.

Rede of redenen, betekent somtyds een verhaal, oratio. Somtyds ten bewys, oratio. Hy heeft klare en kragtige redenen. Somtyds de waarheid of wysbegeerte zelve. Die man tragt na de rede te leven.

Tegen, *obviam*, beduidt een ontmoetinge. Hy komt my tegen.

Tegens, *contra*, betekend vyandschap. Hy is tegens my.

Jegens, *erga*, drukt vriendschap uit. Hy is jegens my welgezind. Tot en te, kan men ook de meesten tyd onderscheidentlyk gebruiken. Tot, gebruikt men om de beweginge na een plaats af te beelden. Hy reist van Stad tot Stad. Te, om een rust uit te drukken. Hy woont te Amsterdam.

U en uw' zyn van verscheidengebruik en betekenis, 't welk noodzakelyk in de spelling moet waargenomen worden; want u, ziet op de personen daarmen aan schryft, Ik zegge u; maar uw' heeft zyn opzigt tot hunne goederen, en daden, uw' handen, uw' koopmanschap. Hier is het zelve onderscheid, dat tusschen *ben* en *bum* is aangewezen.

Zulke en diergelyke aanmerkingen zyn 'er meer, die we misschien in de volgende Drukken wat nader bedenken, en breder uitgeven zullen.

Dog, eer wy hier van afscheiden, willen we de naaukeurige Lezers nog aanwyzen, dat 'er veel woorden zyn, die wel eene klank en uitspraak hebben, maar nogtans van verscheiden betekenis zyn;

Spel, Lees en Schryf-konst. 77

en dat deze dieshalven door de spelling alleen, van malkanderen moeten onderscheiden worden. By voorbeeld; *hair, coma, haar, illa, heit, exercitas, Heer, Dominus, meis, lacus, meet, plus, beir, apar, boer, verres, end, anas, en ofende et, einde finis, vier, quatuor, vuur, ignis, hert, cor, hart, cervus, hard, durum*, en zulke opmerkingen zyn 'er vele, zonder nogtans dat de Poëten of Rymers daar aan gehouden zyn, als het anders in den rym te passe komt.

AGTSTE AFDELING.

Daar in verscheide Latynse en Franse Ba-
staard woorden worden verklaard,
op order van 't a, b, c.

- A bandonneren, berlaten / laten baren.
- Accent, woozdakank / klankteken.
- Adjunct, bygeboegd / metgezel / aankleef.
- Affectie, hartstogt / aandazing / genegentheid.
- Ageren, doen / bedyppen / handelen.
- Allegeren, byzengen / aantrekken / boozhalen.
- Amoreus, leshabende / verlief.
- Animeren, aanmoedigen / moedgeben.
- Apart, bezonder / afzonderlyk / berdeelt.
- Argument, bewys / bewysreden / sypreden.
- Attent, aandagtig / aanmerkende / oplettent.
- Autoriteit, gezag / aanzienelpheld.
- Avancement, bozdering / bebozdering.
- Abrevieren, berkorten / intrekkén.

Accenteeren, aanmerken / aanvaarden.
 Admirabel, wonderbaar / uitstekend.
 Affronteren, verongelijken / verhooren.
 Agreibel, behaaglijk / aangenaam.
 Althanc, verhand / oppogenoodich.
 Ampel, wyd / breed / ruim.
 Annex, aangehegs / begeroep.
 Apologie, betanemgging / vermeerchiff.
 Arriske en, besluten / beitaan / vaststellen.
 Assenatie, aanwyzing / oewerwyzing / bewys.
 Arrestatie, gerulgschiff / betuyling.
 Aurenryk, geloofwaardig / eigan loofwaardig.
 Avaritie, boosdeel / de beste hang.
 Abominabel, gruwelyk / vreselijck.
 Acces, toegang / afgang.
 Admireeren, toestaan / inwilligen.
 Alergie, betandeling / ontsielheid.
 Antecessur, vozzagt / vooganger.
 Apostil, beschrif / raadshent / svaarding.
 Assiteren, bpsaan / raadgeben / versterken.
 Attrapperen, betrappen / ogerhalen.
 Abondant, overploedig / bes.
 Accommoderen, voigen / toepassen / gersien.
 Addresseren, schikken / bestellen / verhoeyen.
 Apparent, opyschpulph / schynbaarlyk.
 Absent, afwezende / afwez.
 Accorderen, bryggen / oewerenhomen.
 Advenant, oeyeenknyft / bygevolg.
 Apart, afgeoydyrd / afarbeeld.
 Absolut, oeybpaag / volrecht.
 Accyzaat, heaukenys / walgeschiff.
 Advys, goetunken / berigt / waarschuwing.
 Bagacie, reisuyg / gepak.
 Befaat, vermaard / berugt.

Spel, Leesen Schryf-konst. 79

Bibliotheek, boekkamer / boeschat / boekzaal.
 Blameren, naamschenden / eer roben.
 Braveren, trotseren / winobzeken.
 Buffon, potsenaker / speelgels.
 Balanceren, wegen / bergelphen.
 Beneficieren, weldoen / verbeteren.
 Blasphemeren, lasteren / kwalph spreken.
 Brutaal, onbeschoft / beestagtig.

Cabiner, Juweelkamer / geheimfchat.
 Censureren, berispen / deurchalen.
 Circumftantie, omftandigheid / omzwier.
 Collation, avond-ontbyt / hoft onthaal.
 Credentialen, geloofs-brieven.
 Cultos, hofter / opzender / hoeder / wagter.
 Calangieren, verflagen / betigten / belabben.
 Civil, burgerlyk / heus / beleeft.
 Certificeren, zket maken / berzekerem.
 Calcularie, rekening / overflag / overleg.
 Collegie, verzameling / byeenkomft.
 Credieren, geloben / vertrouwen / bozgen.
 Collega, amfgezel / amfgenoot.
 Carafferen, lefhozen / firelen / onthalen.
 Compaffie, medefpden / deertig.
 Cartel, uitdaging / uitdaagblyk.

Dateren, dag stellen / dag tekenen.
 Decifie, beftegting / uifpraak / bonnig.
 Different, verffhillig / onderscheid.
 Dubieus, twyffelagtig / onzeker.
 Declareren, verklaren / partp hiezen.
 Digniteit, waardigheid / aanzien / staat.
 Dometyken, huisgenoten / behulfden.
 Dedicatie, toewyning / toe-eigening / opdyagt.

Direct, regelrecht / regstreeks / recht toe.
 Defect, gebrekkelyk / onvolmaakt.
 Directie, besturing / beleid / rigting.
 Defenderen, berouwen / verdedigen.
 Discoers, redenvoering / redenering / praatjen. (De
 Defensyf, en offensyf, beschuttende / en beschadigende.)
 Discreet, bescheiden / verstandelyk.
 Definitie, bepaling / uitbeelding / afschetsing.

E.

Eclipses, verduistering / zon-duister / gebrek.
 Editie, uitgelyng / druk.
 Effect, gewoont / volbruyning / uitwerking.
 Egaal, gelykmoedig / evenwylig.
 Element, hoofdstof / beginsel.
 Embarqueren, inschepen inladen.
 Equipage, uitrusting / uitridding.
 Escapperen, ontsnappen / ontkomen.
 Evangelium, blyde boodschap.
 Examineren, onderzoeken / onderbragen.
 Eloquent, welsprekend / taalvaardig.
 Emploieren, besleeden / aanleggen.
 Equivocatie, woordspelinge.
 Essentieel, wezentelyk / zakhelyk.
 Execlentie, voortreffelykheid.

F.

Fabel, vertelling / verdragtel / flugt.
 Fiat, het gelyde / 't is goet.
 Flatteren, pluimstroken, vleien.
 Formeel, ganschelyk / volslagen.
 Frauderen, bedriegen / stulken.
 Functie, amte / bedieninge.
 Fact, het maakt / daar komt uit.
 Fidecommis, erfbeveling / erfberouwing.
 Floreren, bloeyen / welvarende zyn.

For

Fortuine, geluk / welbaart / lukstaar.
 Frequenteren; doozwandelen / bywonen.
 Fondament; grondslag / grondvoet.
 Failleren, ontbreken / missen / bankrot gaan.
 Finantie, inkomsten / schat / tol.
 Fourneren, opbrengen / leveren / verschaffen.

G.

Generaal, gemeen / algemeen.
 Glorie, lof / roem / heerlijkheid.
 Genereux, edelmoedig / grootmoedig.
 Grammatica; letterkonst / spraakkonst.
 Geographie, aardbeschryving / aardklootkunde.
 Gratie, goedgunstigheid / genade / dankzegging.
 Gereformeed, herbojmd / verbeterd.

H.

Habyt, hreed / hreding.
 Honorabel, verlyk / eerbaar.
 Harmonie, welluiding / overeenstemming.
 Humeur, bogt / eigenaard / zinlykheid.
 Hazarderen, wagen / avonturen.
 Horribel, schrikhellyk / grauvelyk.
 Historie, geschiedenis / verhaal / gedenkschryft.
 Horizont, gezigtelinder / gezigtling / hirm.

I.

Illustre, doozlytig / vermaard.
 Imaginatie; inbeelding / verbeelding.
 Incivil, onburgerlyk / onbeleest.
 Item, desgelyk / inggelyk / zo ook.
 Jalours, belgelyk: minperryg.
 Journaal, dagregister / dagboek.
 Justitie, gerigt / recht regtvoerdigheid.
 Immediaat, onmiddelyk / eensklaps.
 Inclination, gevegenheid / neiging.
 Importantie, gewigtigheid / aangelegendheid.

Incluis

Incluis, ingesloten / inbegrepen.
 Impoffibel, onmogelyk / ondoemph.
 Incommoderen, ongerieven / ongeragendheid maken.
 Inpotent, onnuttig / zieleph.
 Indifferent, onverschillig / eendert.
 Impressie, indrukking / inberding.
 Indirect, kromme weeg / aereget.
 Imbroberen, kwaadheuten / afwep.
 Indispoost, ongesteld / ongezond.
 Infaam, eerloos / beragtelph.
 Informeren, kennis nemen / ondertoppen.
 Injurie, ongelph / onteluge.
 Insolvent, onbetaamph / ontedph.
 Instructie, onderwys / berigtig.
 Inpertinent, flozig / ongepnd.

Lamenteren, jammeren / weeklagen.

Lexime, porrie, wettig deel.
 Liberaal, mild / gulhertig / onpnoedig.
 Logeren, huisvesten / herbergen.
 Luxurieux, geel / welluidig / weatbig / ritzig.
 Luidjeu, lozen / ppyen / betreffing.
 Liber, los / vry / ongebonden.
 Logica, redenkunst / betouwkunst.
 Laxe en, lozen / lossen / openen.
 Legaat, afgezaat / verftaking / erfgaaf.

Maculatuur, kladpapier / scheurpapier.

Medaille, pronkpenning / porpenning.
 Millioen, tienmaal honderd duizend.
 Model, voorgebeeld / schets / ontwerp.
 Murmureren, hooren / moeren.
 Myllerie, geheim / verhoegendheid.
 Magnect, noozdster / zailsteen.

Medi-

Medicament, geneeskruid / geneesdijank.
 Minister, dienaar / predikant.
 Modereren, matigen / matigen.
 Magnificq, heerlyk / hoogstellig / groot.
 Medueren, betragten / overwegen / bedenken.
 Mirakel, wonderwerk / wonderdaad.
 Modest, zedig / stemmig / ingetogen.
 Maintineren, handhaven / beschermen.
 Melanchlyc, zwaarmedig / treurig.
 Miserabel, elendig / oerlyk / jammerlyk.
 Moletteren, spijlaffen / woelyk / vult.
 Manufacturen, handwerkzelen.

Melodie, zoet geluid / zang geluid.
 Mankement, onrechtig.
 Memorabel, gedenkwaardig.
 Manuscript, handschrift.
 Memoriaal, handboek / kladboek.
 Maxime, goudregel / gewoonte.
 Menageren, huishouden / zuchtig.
 Meriteren, vergalen / waardgemaakt.

Navigatie, schipvaart / zeebaard.
 Negotie, handelweg / koophandel.
 Nobel, fraal / edel / braaf.
 Nimph, Maagd / halve Godin.
 Neutraal, onzijdig / geneet.
 Nominatie, noeming / opstel.
 Noraboe, merke wel / leg wel.
 Norabel, merkeph / aanzienph.
 Notie, aantekening / kundschap.

Objectie, tegenwerpinge / hoortwerp.
 Occasie, gelegenheid / hoopval.
 Odieaz, hatelph / versojelph.

Offen-

Offenceren, berongelphen / leetdoen.
 Ombragie, schaduw / omslag.
 Operatie, werking / uitwerking.
 Ordinaris, gewoonph / gemeenph.
 Oflagiers, gyslaars / handschijft / berbintenph.
 Odroi, verleening gunstbief / vergunning.
 Offereren, aanbieden / toebieden.
 Opinie, waan / mening / inbeelding.
 Ordonneren, instellen / schikken / bevelen.
 Observeren, waarnemen / aanmerken.
 Oppositie, tegenstellinge / wederstand.
Pajement, byskielgeld / kielgeld /
 Pecceren, zondigen / misdoen.
 Philosopheren, wysgeren / wysheid zoeken.
 Picant, steelig / spitsbinnig / scherp.
 Plaisier, byspijgheld / vermaak / lust.
 Penitentie, leedwezen / boetvaardigheid.
 Polytyk, burgerph / burgerheersing.
 Practyk, bewerking / uitwerking / list.
 Publiceren, afkondigen / afzeten.
 Palmenteren, van bergebling spzehen.
 Pedanterie, hinderwerk / leuierie.
 Phisica, natuurkunde / natuurwet.
 Piqueren, steken / dwarshomen.
 Planeet, dwaalster / zweefster.
 Politic, burgerstand / burgerschap.
 Practiseren, in het werk stellen / uitwerken.
 Publyk, openbaar / gemeen.
 Parabel, gelphenig / zinnebeeld.
 Pedestal, de voet van een stpl.
 Piramide, naald / grafnaald.
 Plenipotentiaris, gebovmagtigde.
 Polimagic, veelbyoutwigheld.

Particulier, byzondere.
 Preceleur, boozganger / boozsaat.
 Purgeren, zuiveren / lossen / reinigen.
 Patent, open bief / placcaat / bevel.
 Pellegrim, bedevaardreizer / kluisenaar.
 Politic, stellinge / stand.
 Prædeltinatie, boozbeschlisinge.

Qualiteit, aanzien / hoedanigheid / staat.
 Quæstie, geschil / byzandstak.
 Quidam, kwant / vent / half gest.
 Quantiteit, grootheid / hoegrootheid / menigte.
 Quitantie, kwoptbief / kwoptschelding.
 Quiteren, kwopten / verlaten / ontslaan.

Raar, zelden / zeldzaam / ongemeen.
 Recept, ontfanging / luntzemjel.
 Rigoreux, streng / straf.
 Rojeren, uitdoen / uitschjadden.
 Ruineren, berntelen / te gronde wazpra.
 Rabat, afkorting / afslag.
 Recommanderen, aanbevelen / aanpypzen.
 Rojaal, koninkph / heerph.
 Rumoet, gerugt / getier.
 Railleren, gekken / boerten /
 Recompens, begeldinge.
 Ratificatie, bekræftiging / gestadiging.
 Recreatie, vermaak.
 Redresseren, herstellen / herschikken.
 Reductie, herbzenging / herleiding.
 Reel, dadelph / zakhelph.
 Reflectie, verbulging / weerslag.
 Refoserer, welgeren / afslaan.
 Refuterer, wederleggen.

Register, tafel / bladwijzer / lijst.
 Reglement, schikking / rigting.
 Reguleren, schikken / regelen.
 Requien, overblijfselen.
 Remarqueren, aanmerken.
 Remedic, hulpmiddel / heelmiddel.
 Remissie, overffaring / bergebing.
 Remonstreren, vertonen / vertogen.
 Recontreren, ontmoeten / bejegenen.
 Renommé, bermaardheid.
 Renonceren, ontzeggen / opzeggen.
 Renvoieren, verzenden / wedertenden.
Sacrament, heilteken / bondteken.
 Scientie, wetschap / weten.
 Seconderen, bpslaan / onderoangen.
 Significatie, beteyening / bealding.
 Sociëit, maatschapp / genootschapp.
 Spatie, wpre / ruimte / ledige plaats.
 Stabilieren, vaststellen / beften.
 Subject, onderwerp / grondzaak.
 Synode, kerckvergadering / opperkerckenraad.
 Salaris, loon / bezolting / werkhloon.
 Schropuleux, angstig / schroomagtig.
 Secreer, geheim / verborgen.
 Simpel, enkel / eenhoudig / slegt.
 Solemneel, feestlyk / plegtelyk.
 Specie, gedaante / bpsonder.
 Stature, lps grote / lps gestalte.
 Subyt, snel / schielph / terstont.
 Salveren, bergen / veltigen / behouden.
 Secte, aanhang / gesterheid / geveelheid.
 Simuleren, beluzen / bewimpelen.
 Solliciteren, bemaarstigen / verzoeken.

Specis

Specificeren, uitzonderen / noemen.
 Studeren, bemaarstigen / oefnen.
 Subsidie, ondetstand.
 Satisfactie, voldoeninge.
 Secuur, zorgeloos / onbekommert.
 Sincer, oprecht / eenhoudig.
 Souverein, opperhoofd / opperhe.
 Speculeren, bezinnen / bespiegelen / beschouwen.
 Studoor, oefenamer / leerhamer.
 Substiteren, bestaan / standhouden.
 Sententie, vonnis / strafpraak / geboelen.
 Singulier, bezonder / zonderling.
 Spolieren, beroben / plonderen.
 Substantie, wezenlykheid / zelfstandigheid.
 Separeren, schelden / afzonderen.
 Situatie, stand / gelegenheid.
 Subtyl, scherpsinnig / schander.
 Serieux, ernstig / zakhelyk.
 Succederen, nabolgen / gelukken.
 Serviteur, dienaar.
 Successeur, nabolger / nazaat.
 Sexe, geslagt / kunne.
 Sufficient, genoegzaam.
 Suite, staat / gevolg / sleep.
 Summa, kort begryp / inhoud / tezamen.
 Superflu, overbloedig / oertollig.
 Superstitie, bygelof / overgeloof / oertallig.
 Suppliant, smeltelyk / verzoecker.
 Supponeren, onderstellen / neerstellen.
 Suspect, verdagt.

Tarderen, verfoeren / verbelden / zuhieren.

Temperen, matigen / vermengen.

Theologant, Godelerde / Schryftheerde.

Timide,

Timide, blode / bzeesagtig / beschoont.
 Tolereeren, verdzagen / dulden.
 Tracteren, handelen / onthalen / dienen.
 Tumult, opdoer / verwarring.
 Taxeren, schatten / waarderen.
 Tentereen, bezoeken / beproeven.
 Trial, opschijft / eernaam.
 Traditie, overlevering / opdragt.
 Turberen, beroeren / verwajren.
 Termyn, bepaling / paaltken.
 Theorie, beschouwing / bespiegeling.
 Totaal, geheel en al.
 Transformeren, verworpen / gedaant veranderend.
 Testament, uiterste wil / erfbeschikking.
 Translateren, overzetten / overdzagen.
 Testimonium, getuigenis / getuigbysel.
 Transporteren, overdzagen / overleveren.
 Travailleren, arbeiden / kwellen.
 V.
 Vacant, ledig. Vacantie, ledigheid / biertyd.
 Vehement, hevig / heftig.
 Victualie, voedsel / leefstogt.
 Volumen, boekdeel / boekband.
 Valideren, gelden / vergelden.
 Vexeren, kwellen / plagen.
 Vigilant, wakker / blug.
 Voluntair, bywilliger / gewillige.
 Variabel, veranderlyk / wisselbaar.
 Visibel, zichtbaar / zienlyk.
 Visiteren, bezoeken / aanspreken.
 Vitieus, gebrekkig / slozdig.
 Unie, enigheit / verenigen.
 Useren, gebruiken / verspreken.
 Usurpateur, bezitnemer / geweldenaar.

E I N D E

Grietje
 Jonila
 Romaan
 haar Boek gekocht in

Appingavan Den 12
 1724